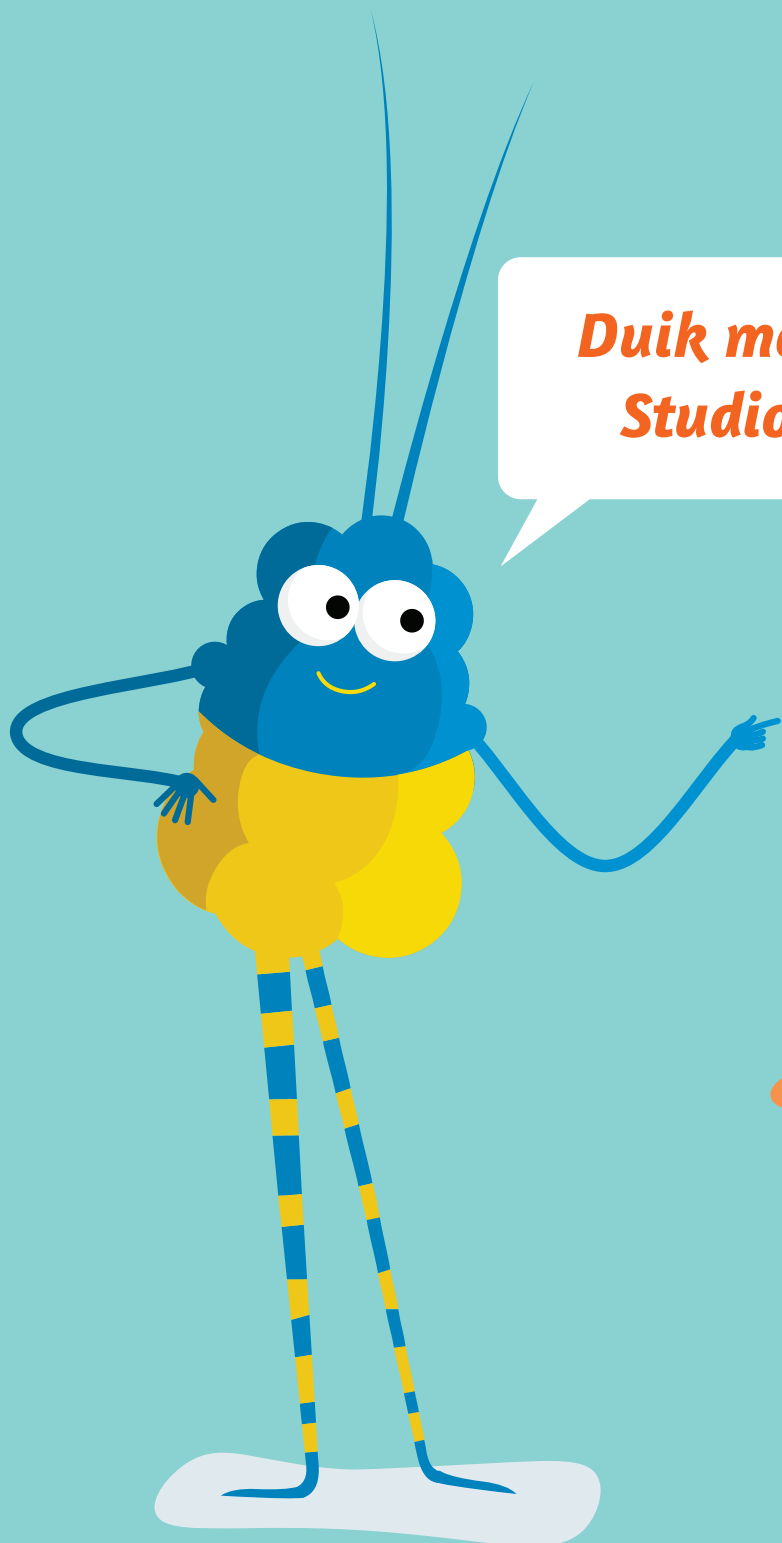

Uitprobeerpakket

handleiding leerjaar 4

*Duik mee in de wereld van
Studio taal en spelling!*

Studio

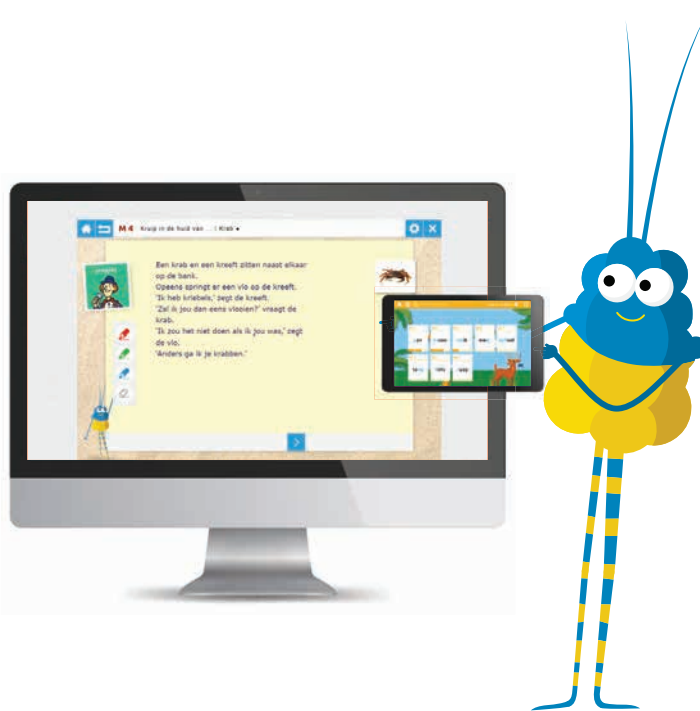
taal en spelling

Beste leerkracht

In dit Uitprobeerpakket vind je **enkele lessen van Studio taal en spelling** om in jouw klas uit te testen. Onze adviseurs hebben hun favoriete lessen geselecteerd, waardoor we ervan overtuigd zijn dat zowel jij als jouw leerlingen met veel plezier aan de slag zullen gaan met de lessen. Daarnaast vind je ook **Mijn woordenblad!**, **Studio leeswijzer** en **Studio woordwijzer** in dit Uitprobeerpakket. Dat zijn handige hulpmiddelen om in te zetten tijdens je lessen.

Met de **uitgebreide software** van *Studio taal en spelling* breng je taal écht tot leven. Activeer dus zeker jouw proeflicentie! Je vindt het stappenplan verderop in deze handleiding. Naast de lessen taal en spelling vind je ook nog enkele leuke tips om toe te passen tijdens andere vakken. We bieden je hiermee extra inspiratie om de methode nog meer tot leven te laten komen.

We wensen je veel plezier! Heb je nog een vraag of wat hulp nodig? Onze adviseurs staan voor je klaar. Neem contact op via uitgeverijzwijsen.be/adviseurs

Studio

taal en spelling

Uitprobeerpakket leerjaar 4

In dit Uitprobeerpakket vind je de lessen taal en spelling voor **leerjaar 4**. Laat je verwonderen en duik mee in de speciaal voor jou geselecteerde lessen uit blok 4 van *Studio taal en spelling*.

Schrijven over je eigen gevoelens is altijd spannend. Er staan een aantal voorbeelden in de methode waarover jouw leerlingen kunnen **schrijven** in les 4, maar geef hen zeker ook de kans eigen gebeurtenissen neer te pennen.

Laat de leerlingen samen aan de slag gaan tijdens **taalbeschouwing**. Door het dobbelspel aan het eind van de les is plezier gegarandeerd!

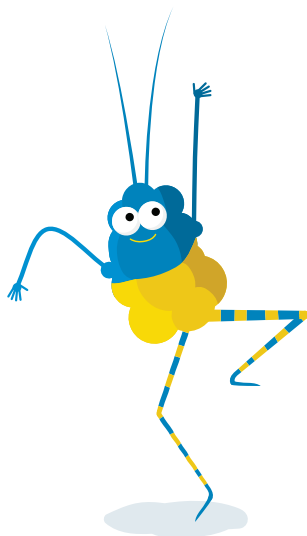
Breng nog meer interactie teweeg door de situaties op het kopieerblad aan te passen aan anekdotes die de leerlingen zelf beleefden. Bv. een gebeurtenis tijdens de speeltijd, een leuk verhaal in de refter, een grappig antwoord op een vraag van de leerkracht ... Wanneer de leerlingen aan de slag gaan met leuke situaties waarin ze zelf de hoofdrol spelen, is de betrokkenheid en de motivatie des te groter.

Ontdek alles over tweelingen in de les **begrijpend lezen**.

Is er een tweeling in de klas of op school? Misschien is het fijn om op voorhand enkele vragen te bedenken en deze tijdens een kort interview te stellen als introductie van de les. Zo vergroot je de voorkennis van en de interesse in het onderwerp.

Veel plezier! Laat ons zeker weten wat jouw favoriete les was.

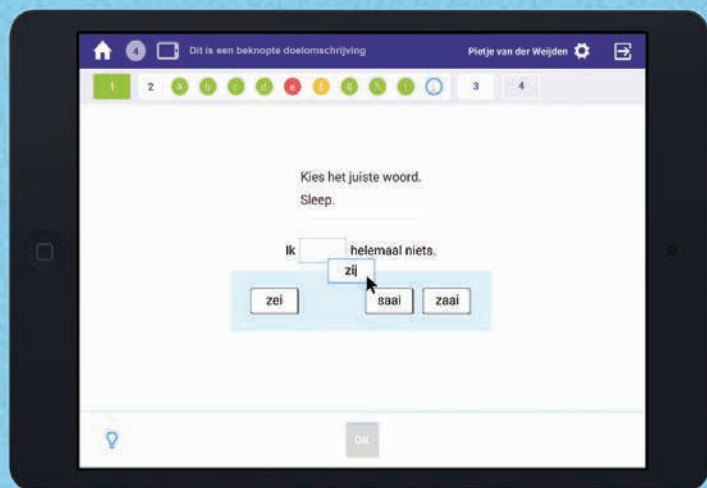
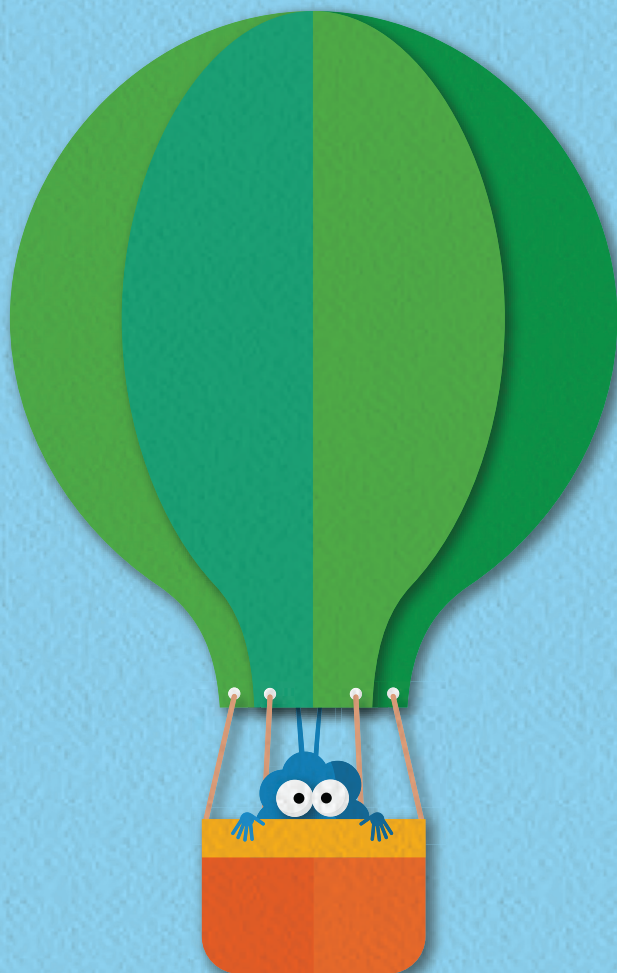

Ontdek de uitgebreide software van

Studio

taal & spelling

Met de oefensoftware oefenen leerlingen op hun eigen tempo én op hun eigen niveau, op school en thuis.

De voordelen van de oefensoftware:

- De software is **ADAPTIEF**: hij past zich aan het niveau van de leerling aan
- De leerkracht heeft inzicht in de resultaten
- Ruim aanbod aan oefeningen
- Aandacht voor automatisering
- Met beloningssysteem voor leerlingen

Stap 1: inloggen via Licentieregie (<https://licentieregie.uitgeverijzwijsen.be>)

- Heeft je school nog **geen account** in licentieregie?
Wijs een persoon aan als beheerder en volg onderstaande stappen:

Bestellen Zwijsen-licenties

In Licentieregie kunt u namens uw school bestellingen doen voor een of meerdere online Zwijsen-programma's.
Heeft u al inloggegevens, dan kunt u direct [inloggen](#) voor uw school en direct licenties bestellen of beheren.

Uw school zoeken

Voer de vier cijfers in van de **postcode** van de school waarvoor u licentie(s) wilt bestellen en klik op de knop *Zoek op postcode*.
Postcode school:

[Zoek op postcode](#)

U doorloopt de volgende stappen in het bestelproces

1. Kies uw school of log in.

- Heeft je school **wel een account** in licentieregie?
De beheerder van de school moet zich aanmelden.

Opgelet: personen die **NIET** aangesteld zijn als beheerder van de school, kunnen onderstaande wijzigingen **NIET** verrichten in licentieregie of de leerkrachtmodule.

Stap 1a: kies de gewenste methode

Ga naar 'Methode kiezen.'

Licentieregie
Kies de methode waarvoor u online software licenties wilt bestellen.

Vervolgens krijg je het overzicht aan licenties van de gekozen methode.

Programma's kiezen	Maak uw keuze door de programma's aan te vinken				
Leerjaar 2	Software Studio Taal Leerjaar 2	->keus<-	per direct	€ 75,00	
					Totaal Leerjaar 2 € 125,00
Leerjaar 3	Software Studio Taal Leerjaar 3	->keus<-	per direct	€ 75,00	
					Totaal Leerjaar 3 € 125,00
Leerjaar 4	Software Studio Taal Leerjaar 4	->keus<-	per direct	€ 75,00	
					Totaal Leerjaar 4 € 125,00
					Totaal Studio Taal € 375,00

Stap 1b: activeer de licentie

Activeer een licentie:

- Vink in het linkervakje de gewenste licentie (per leerjaar) aan.
- Kies voor 'vaste licentie' of 'proeflicentie' bij licentietype.
- Tenslotte klik je op het gewenste softwareprogramma, plaats deze in je winkelwagen en voltooi je bestelling.

The screenshot shows a web interface titled 'Programma's kiezen' with the instruction 'Maak uw keuze door de programma's aan te vinken'. It features a table with columns for 'Programma's', 'Licentie type van startdatum', 'Jaarprijs met eenmalige vergoeding', 'Totaalprijs (jaarprijs)', 'Hulp', and 'Merkopmerking'. The 'Studio Taal' program is selected for years 2, 3, and 4, with 'Proeflicentie' chosen for each. The total price for each year is € 0,00. A 'Winkelwagen' button is visible in the top right.

Programma's	Licentie type van startdatum	Jaarprijs met eenmalige vergoeding	Totaalprijs (jaarprijs)	Hulp	Merkopmerking
Studio Taal					
Software Studio Taal Leerjaar 2	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
Software Studio Taal Leerjaar 3	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
Software Studio Taal Leerjaar 4	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
			Totaal Leerjaar 2	€ 125,00	€ 0,00
			Totaal Leerjaar 3	€ 125,00	€ 0,00
			Totaal Leerjaar 4	€ 125,00	€ 0,00
			Totaal Studio Taal	€ 375,00	€ 0,00

The screenshot shows a web interface titled 'Inhoud winkelwagen' with a 'Winkelwagen' button in the top right. It features a table with columns for 'Programma's', 'Licentie type van startdatum', 'Jaarprijs met eenmalige vergoeding', 'Totaalprijs (jaarprijs)', 'Hulp', and 'Merkopmerking'. The 'Studio Taal' program is selected for years 2, 3, and 4, with 'Proeflicentie' chosen for each. The total price for each year is € 0,00. A 'Winkelwagen' button is visible in the top right.

Programma's	Licentie type van startdatum	Jaarprijs met eenmalige vergoeding	Totaalprijs (jaarprijs)	Hulp	Merkopmerking
Studio Taal					
Software Studio Taal Leerjaar 2	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
Software Studio Taal Leerjaar 3	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
Software Studio Taal Leerjaar 4	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
			Totaal bestelling	€ 375,00	€ 0,00

Proeflicentie = Uitgeverij Zwijsen biedt je de mogelijkheid om eenmalig de software 3 maanden gratis uit te proberen. Na deze periode stopt de software automatisch.

Indien je als school na de proefperiode van 3 maanden wenst verder te werken met de software, dien je bovenstaande stappen terug uit te voeren en bij licentietype te kiezen voor 'vaste licentie'.

Opgelet:

- Vergeet niet 'akkoord' aan te vinken.
- Zodra bevestigd, krijgt de beheerder per direct een mail toegestuurd. Via deze mail dien je nog de algemene voorwaarden te accepteren. Hierna kan de school met de software aan de slag. De beheerder kan dat op zijn/haar beurt leerkrachten van de andere klassen gaan toevoegen zodat deze ook actief aan de slag kunnen met de software.

Dit doe je door: Klasbeheer > Leerkrachten > Invoeren > Gegevens effectief invoeren > Klik op 'toevoegen'

Kom je deze tekens tegen?

Doe dan dit.

- Bespreek samen.
- Werk samen met je buur.
- Lees de tip.
- Lees goed.
- Lees goed en vlot.
- Lees vloeiend.
- Lees in je boek.
- Ga verder in Vloeiend & vlot.

10 tips bij vloeiend lezen

Wat zie ik in de tekst?

- 1 Ik bekijk de tekst voor het lezen.
- 2 Ik let op de leestekens.
- 3 Ik let op de beschrijvende woorden.

Wat hoort bij elkaar?

- 4 Ik lees zinnen, geen losse woorden.
- 5 Ik lees zinnen, geen regels.
- 6 Ik lees groepjes woorden bij elkaar.
- 7 Ik kies goede adem-momenten.

Wat kan ik met mijn stem duidelijk maken?

- 8 Ik leg nadruk op belangrijke woorden.
- 9 Ik maak de tekst boeiender met mijn stem.
- 10 Ik gebruik verschillende stemmen.

Studio
taal

HANDLEIDING

LESVERLOOP

Mislukt liefdesgedicht

Vlinders fladderen in extase door mijn buik.
Voor jou pluk ik bloemen uit elke rozenstruik.
Toen jij het me noeg, ben ik onmiddellijk gezwicht:
Schrijf je voor mij het mooiste liefdesgedicht?
O, mijn schat, voor jou zou ik de oceanen over zwemmen!
Maar waarom heb ik je ooit beloofd een gedichtje te pennen?
Al uren staar ik naar de muren, daar ik op mijn spel.
Pieker over een woord dat rijmt op 'warm gevoel'.
Een zin die eindigt op 'zo warmermoel'.
Maar alles wat ik schrijf is rotzoo!

Ik smijt mijn pen uit het raam van mijn zolderkamer, veeg alle propen en proebersels in de prullenbak. Ik schiet uit met dichtenvoer vandaag! Ik ben geen groot dichter maar een kleine knoeier, een extreem kleine knoeier. Die met de quotes en woorden van anderen strooit en nooit zelf durft te experimenteren. Misschien moet ik naar zee om uit te waaien. Al die rare rijmwoorden moeten uit mijn hoofd!
De licht is blauw
Ik hou van jou
Weg ermee, met al die rijmsels van anderen!
Het moet stoppen, dat rondraaien van woorden in mijn hersenpan. Elke keer als ik mijn lieve, mooie Alexandra wil bellen, dan denk ik: Wat rijmt er op 'schattebout'? En wat op: 'Heb je mijn gedicht al klaar? Nee, ik bel toch maar niet ...'

Wat als ik haar eens rozen geef? Of een slagroomtaart in de vorm van een hart? Een luxueus aquarium vol roze guppy's? Een prachtige turquoise ring? Zou ze dat hele gedicht dan kunnen vergeten?

Ik loop langs het strand. Laat de wind door mijn haren waaien, kijk naar het blauwe water en naar de sneeuw witte meeuwen boven de baai. Maar qua inspiratie helpt het me niets. Alles is grijs en saai zonder mijn schattebout! Ik moet naar haar toe, met of zonder gedicht!

Met een bang, bonzend hart bel ik aan. Mijn hoofd gloeit van schaamte. Zal ze nog van me houden, nu ik geen groot dichter blijk te zijn?
De deur gaat open ... en daar staat ze, ze lijkt wel een mannequin! Zo ongeloflijk mooi, dat ik ervan begin te stotteren.
'A-Alexandra, ik k-kon geen gedicht verzinnen ...'
Ze glimlacht. 'Maar schatje, ik zal je toch beminnen.'
'Geen woord wilde rijmen', klaag ik. 'Geen zin was fraai.'
'Ach, liefje, kom eens hier voor een aal.
Merk je niet dat alles beter gaat als wij samen zijn?
Dan komen de woorden vanzelf, is dat niet fijn?'
Ik zucht. 'Je hebt gelijk; we vullen elkaar aan.
Zonder jou leid ik slechts een half bestaan.
Alles is weer goed en licht:
samen zijn we het gedicht!'

woorden met x, q

Als je in een woord de letter **x** ziet, dan zeg je **ks**.
Als je in een woord de letters **qu** ziet, dan zeg je **k** of **kw**.

expert
examinator
pixel
qua
quote
turquoise
taxichauffeur
boverschort
squashbaan

woorden met x, q

expres
examen
waxinelichtje
quiz
aquarium
explosief
expositie
luxueus
clavonneren
experimenteren
quasi
quiche
maquette
etiquette
mannequin
inkijkexemplaar
maximumsnelheid
textielindustrie
aquajoggen
enquêtevraag

Hij was teleurgesteld over de uitslag. Toch feliciteerde hij de winnaar **quasi** vrijlik. In die taartvorm kun je ook een **quiche** van bladerdeeg, groente en kaas bakken. Voordat deze school gebouwd werd, is er van het gebouw een **maquette** gemaakt. Bij een bezoek aan de koning, gedraag je je volgens de regels van de **etiquette**. Bij de modeshow werd de kleding getoond door een **mannequin** uit Nederland.

Op verkenning

Verken samen de tekst *Mislukt liefdesgedicht*.

Zoom in op de tekst onder het blaadje en lees de eerste twee zinnen voor.

- Wat voor soort tekst staat er op het blaadje? (gedicht)
- Wat voor soort tekst zou de rest van de tekst zijn? (verhaal)

Inzoomen op

Lees de derde en de vierde zin van het verhaal vloeiend voor in de leerkrachtassistent. Laat daarna de gemarkeerde versie zien. Bespreek met de leerlingen de woorden met de gemarkeerde letters. Wijs erop dat je de letter **x** uitsprekt als **ks** en de letter **q** als **k** of als **kw**.

Lesdoel bespreken

- Woorden met **x**, **q** goed en vlot lezen.
- Je stem gebruiken om de tekst boeiender te maken.

Uitleg

Woordenschat > struikelwoorden

Bespreek de woorden *de extase*, *de quotes* en *gezwicht*.

Vloeiend lezen > tip

Bekijk samen met de leerlingen het filmpje dat hoort bij tip 9.

Vloeiend lezen > modellen

Lees het fragment op het digibord eerst vrij vlak voor. Laat een leerling reageren. Bespreek de tip *Gebruik je stem om de tekst boeiender te maken*. Wijs op mogelijkheden als: je stem zachter of harder laten klinken, langzamer of sneller lezen. Laat de leerlingen nadenken over manieren om het fragment op een andere, meer boeiende manier voor te lezen.

Enkele leerlingen die dat willen, lezen het fragment op hun manier voor. Bespreek kort na.

Werkinstructie

leerwerkboek plus p. 14 - 15 | Vloeiend & Vlot p. 15 tip 9

Stimuleer de leerlingen om goed te oefenen met de zandloperoefening. Spreek met hen af dat je, tijdens het terugkijken, een aantal leerlingen een leesbeurt zult geven. Op die manier kunnen ze laten zien hoe goed ze lezen.

Correct en vlot lezen > woordtype

Toon het filmpje over woorden met **x**, **q**.

Een tekst op AVI M6 correct, vlot en vloeiend lezen met begrip.

•• Correct en vlot lezen: woorden met x, q.

•• Vloeiend lezen: je stem gebruiken om de tekst boeiender te maken.

Correct en vlot lezen > inoefenen ••

Woordrijtjes uit Vloeiend & vlot p. 50 en 51 hardop lezen.

voor-koor Bouw de woordrijtjes per woord op.

voor-koor Lees rijtje voor rijtje in zijn geheel.

koor Lees de woorden nogmaals in rijtjes of lees ze in regels.

koor-zelf Hussel daarna de rijtjes of alle woorden. Laat de leerlingen samen of individueel de woorden lezen. Spreek met hen af dat je, tijdens het terugkijken, een aantal leerlingen een leesbeurt zult geven. Op die manier kunnen ze laten zien hoe goed ze lezen.

Werkinstructie ••

leerwerkboek p. 8 - 9 | Vloeiend & Vlot p. 10 - 11

Aan de slag

LEERWERKBOEK

Alle leerlingen zijn zelfstandig aan het werk. Indien nodig, kun je de leerlingen van aanpak 1 begeleiden tijdens het maken van de opdrachten in het leerwerkboek.

Begeleide verwerking •

Opdracht 1 > tekst

voor Lees het eerste stukje van de tekst rustig voor met de juiste intonatie. De leerlingen wijzen mee.

zelf De leerlingen lezen daarna met hun buur de rest van de tekst. Ze lezen om beurten steeds een stukje voor.

Opdracht 2 en 3

De leerlingen maken deze opdrachten zelfstandig.

Extra opdracht > woorden

Bij deze opdracht passen de leerlingen het correct en vlot lezen van het nieuwe woordtype nog eens toe. Als er voldoende tijd is in de les maken ze deze opdracht in de klas. Geen tijd meer in de les, gebruik dan deze opdracht als leesopdracht thuis of bij contractwerk.

Na het maken van de opdrachten kunnen de leerlingen verder oefenen in Vloeiend & vlot.

Terugkijken

Correct en vlot lezen > laat horen

Het woordtype uit deze les wordt geflitst. De leerlingen laten zo horen hoe goed ze het nieuwe woordtype al lezen.

Ik begrijp & ik vind

Besprek de opdrachten uit de leerwerkboeken.

Aan de slag

1

Lees de tekst *Mislukt liefdesgedicht*.

Kies daarna een stukje uit de tekst.
Lees dat goed en vlot voor aan je buur.

2

Wat past het best bij deze tekst?

- Kruis aan.
- Het lukt de schrijver eerst niet om een gedicht te schrijven. Maar uiteindelijk kan hij dat wel.
 - De schrijver kan geen mooi gedicht verzinnen. Daarom schrijft hij een gedicht over uit een boek.
 - Het lukt de schrijver niet om zelf een gedicht te schrijven. Maar als hij praat met Alexandra, maken ze samen het gedicht.

Welke woorden passen bij deze omschrijvingen?

Verbind.

een uitspraak van iemand	•	mannequin
op een idee komen	•	quote
een persoon die mode showt	•	inspiratie

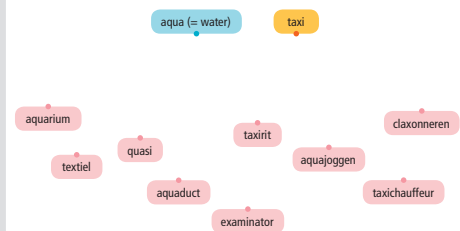
3

Voor wie zou jij een gedicht willen schrijven en waarom?

Vertel het aan je buur.
Voor wie wil je buur een gedicht schrijven?

Extra opdracht

In welke woorden lees je aqua? Verbind met aqua.
In welke woorden lees je taxi? Verbind met taxi.

4

Lees de woorden nog een keer.

5

Heb je nog tijd? Oefen dan in Vloeiend & vlot. 50-53

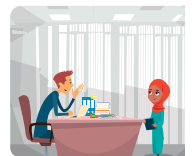
M6

woorden met x, q

50

Met een taxi naar het examen

Mijn zus Elif (21) deed examen op de Modeschool. Ze maakte een verslag over de textielindustrie in Turkije. Ze richtte een expositie in met foto's van Turkse naaiateliers. En ze ontwierp een jurk naar Turks model in een mooie, turquoise stof. Ze was er helemaal klaar voor! Maar op de ochtend van het examen ging het mis... Elif had zich verlaten! Ze belde een taxi, en wurgde zich in haar jurk. Even later stond de taxichauffeur voor de deur te claxonneren. Hij reed haar met maximumsnelheid naar school en hijgend stooft Elif het lokaal binnen. De examinator zei: 'Hm. Ik hoop dat je later niet frequent te laat komt. Vertel ons nu maar over de textielindustrie.'
Elif stotterde en hakkelde... pff. Maar het lukte! Ze is GESLAAGD!

M6

onderhoud

51

plastic
uitwringen
warmte
strooien
zebra
chirurg
spaken
fruit
première
binnenkort

schram
euro's
programma
gedurende
sleutelhanger
boksen
lucifer
diergeneeskunde
stengel
onbetekend

expert
invalideringang
acrobatisch
• textielindustrie
saté
hockeybal
niveaverschil
slijtage
toneelspeelster
• squashbaan

vruchtenyoghurt
• quasi
opperbevelhebber
regeren
vioolconcert
bereidingswijze
multimedia
procent
• luxueus
meteoor

MATERIAAL

- leerkrachtassistent
- Vloeiend & vlot M6 p. 10 - 11, p. 15 tip 9
- leerwerkboek p. 6 - 9
- leerwerkboek plus (aanpak 3) p. 12 - 15

DIDACTISCHE INFO

In deze les ligt de focus op fictieteksten. De leerlingen lezen een verhaal.

OP RONDE

- Controleer of opdrachten 2 en 3 voldoende helder zijn voor de leerlingen. Licht de opdrachten eventueel toe.
- Lukt het correct, vlot én vloeiend lezen van de tekst bij opdracht 2? Doe zo nodig een lastig stukje voor.

NOG ANDERE STRUIKELWOORDEN?

Het doel van de basisles is het correct en het vlot lezen van het nieuwe woordtype. Formuleer dat doel ook naar de leerlingen. Wanneer leerlingen vragen naar de betekenis van woorden, geef dan kort uitleg. Dat kun je doen door een contextzin te geven of door een afbeelding te tonen. Woorden waarvan je de betekenis wilt laten consolideren, bied je best herhaald aan in andere lessen. **Mijn woordenblad!** is een geschikte werkvorm om de woorden te verdiepen en te consolideren.

MATERIAAL

Aan de slag

- 1 Kleur in elk woord de letter x of q.
extase quotes mannequin luxueus

Lees met de zandloper de woorden goed en vlot.
Zet een streep tot waar je komt.

inbox	mysterieus	dramatisch	directie
stetchen	mascara	coördinator	Luxemburg
getuigenis	aquareltekening	fotoshoot	ondertekenen
journaliste	beat	toiletpapier	Mozambique
spectaculair	bananecake	massage	shock
produceren	filosofieles	barbecue	koffiezetapparaat
pinguïn	kanoverhuur	complexiteit	evaluatie
drone	exporteren	koolhydraat	poppentheater
loyaal	beweeqedenen	Mexico	achtergebeven
frequentie	verrukkelijk	balanceren	symfonie

Oefen de rijes nog een keer.
Lees dan weer goed en vlot met de zandloper.
Zet een streep tot waar je nu komt.

- 2 Lees de tekst *Mislukt liefdesgedicht*.
Kies daarna een stukje uit de tekst.
Lees dat vloeiend voor aan je buur.
Gebruik je stem om de tekst boeiender te maken.
68, tip 9

Ik begrijp & ik vind

- 3 Wat past het best bij deze tekst?
Kruis aan.
 Het lukt de schrijver eerst niet om een gedicht te schrijven.
Maar uiteindelijk kan hij dat wel.
 De schrijver kan geen mooi gedicht verzinnen.
Daarom schrijft hij een gedicht over uit een boek.
 Het lukt de schrijver niet om zelf een gedicht te schrijven.
Maar als hij praat met Alexandra, maken ze samen het gedicht.

Welke woorden passen bij deze omschrijvingen?
Verbind.

een uitspraak van iemand	• mannequin
op een idee komen	• quote
een persoon die mode showt	• inspiratie

- 4 Voor wie zou jij een gedicht willen schrijven en waarom?
Vertel het aan je buur.
Voor wie wil je buur een gedicht schrijven?

Heb je nog tijd? Lees dan in je boek.

M6

Wat kan ik met mijn stem duidelijk maken?

68

- 8 Leg nadruk op belangrijke woorden.

Laat bij het hardop lezen horen welke woorden belangrijk zijn.
Leg nadruk op die woorden.
Dan begrijpt de luisteraar de tekst het beste.

Krokodillen leven in warme streken en altijd in de buurt van water.

- 9 Gebruik je stem om de tekst boeiender te maken.

Een mop lees je anders voor dan een verhaal of een weettekst.
Maak een spannende tekst met je stem écht spannend.
Praat zachter of juist **harder**, l a n g z a m e r of juist sneller.

*Otto sloop voorzichtig naar de waterput.
Hij keek om zich heen. Was hij gezien?*

LESVERLOOP

Op verkenning

1

Luister naar de teksten.

Bespreek.

- Welke tekstsoorten heb je gehoord?
- Hoe heb je dat gehoord?
- Paste de intonatie bij de tekstsoort? Waarom (niet)?

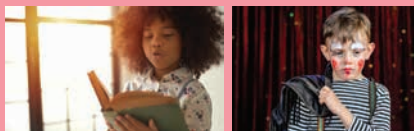

Uitleg

- Als je iemand ziet, is het makkelijker om zijn boodschap te begrijpen. Toch kun je ook horen welke tekst iemand leest, vertelt of speelt. Dat hoor je bijvoorbeeld aan de **intonatie**.

- Als je een tekst voorleest, zijn je **mimiek** en **lichaamstaal** anders dan wanneer je iets vertelt of speelt. Ook je **stemvolume** pas je aan de inhoud van de tekst aan.

- Je leest niet elke tekst op dezelfde manier. Soms wil je een luisteraar **geboeid** laten luisteren. Of je wilt de gevoelens van een personage laten horen met je stem. Andere keren wil je dan weer **neutrale informatie** geven.

Aan de slag

2

Lees de tekstballonnen. Bekijk de sprekers.

De kinderen liepen al uren rond ...

... toen opens ...!

Mikpunt
Wat je zegt, dat ben je zelf. Schelden doet geen pijn. Toch is er niets ergers dan ...

het mikpunt zijn.

Als je luchtbelletjes in het water ziet, heb je het gaatje gevonden.

Kijk, hier zit de schurk!

Dat moeten we niet doen. Dan gebeurt hetzelfde als de vorige keer.

Wat gebeurde er dan?

Waarom kijken de sprekers de luisteraar aan?

Verbind.

Willem	• iets tonen
Marjon	• een vraag stellen
Isa	• spanning opbouwen
Kas	• iets belangrijks zeggen

Bespreek.

- Welke sprekers gebruiken vooral mimiek?
- Welke sprekers kunnen hun lichaam gebruiken om iets uit te drukken?

Op verkenning

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

Laat de leerlingen luisteren naar de **twee audiofragmenten** (zie leerkrachtassistent) of lees de teksten zelf voor.

In het eerste fragment horen de leerlingen een **verhaal** dat met veel intonatie wordt voorgelezen, waardoor de luisteraars geboeid blijven luisteren en zich kunnen inleven in het verhaal.

Het tweede fragment is een **nieuwsbericht** dat neutraal, duidelijk en op een rustig tempo wordt voorgelezen. Daardoor krijgen de luisteraars op een duidelijke manier de nodige informatie.

Bespreek **klassikaal**:

- Welke teksttypes heb je gehoord? (fictie: een verhaal, non-fictie: een nieuwsbericht)
- Hoe heb je dat gehoord? (de intonatie, de inhoud van de tekst)
- Paste de intonatie volgens jou bij het teksttype? Waarom (niet)?

Uitleg

LEERWERKBOEK

Neem samen de **uitleg** door.

Bespreek dat de manier waarop je een tekst brengt, afhankelijk is van de tekstsoort. Koppel daarbij terug naar opdracht 1: bij een verhaal wil je je luisteraar boeien, terwijl een nieuwslezer op een neutrale manier informatie moet geven.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

De leerlingen werken in **heterogene duo's**.

Opdracht 2

De leerlingen bekijken de sprekers en tekstballonnen. Ze staan stil bij de vraag over het **aankijken van de luisteraar**.

- Wanneer en waarom doen de sprekers dat? (Om iets te tonen, om een vraag te stellen, om iets spannend te maken, om iets belangrijks te zeggen)

De leerlingen verbinden de namen met de bijbehorende redenen en bespreken het gebruik van mimiek en lichaamstaal.

Bespreek **klassikaal**. Sprekers die voorlezen, gebruiken vooral hun mimiek (want ze moeten de tekst vasthouden). Als je iets vertelt, kun je je hele lichaam gebruiken: om iets te tonen, om gebaren te maken ...

Mimiek, lichaamstaal en intonatie afstemmen op de inhoud van de tekst en de gevoelens van de personages.*

Een voorgelezen tekst benoemen als een verhaal of een informatieve tekst door de manier van voorlezen, intonatie en inhoud.*

Zich bewust zijn van het verschil tussen een tekst voorlezen of vertellen.*

Opdracht 3

De leerlingen lezen de drie teksten en bepalen vervolgens om welke **tekstsoort** het gaat (verhaal, informatieve tekst en reclame). Ze bespreken met welke intonatie, mimiek en gebaren ze de teksten kunnen voorlezen. Vervolgens passen ze die elementen om de beurt toe wanneer ze de teksten **voorlezen**.

Extra opdracht

De leerlingen die snel klaar zijn, maken de extra opdracht. Ze **lezen** een tekst **voor** aan een klasgenoot. Hij raadt om welke tekstsoort het gaat.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 4

Besprek **klassikaal** hoe het voorlezen verliep. Waarmee ondervinden de leerlingen nog moeilijkheden?

3

Lees de teksten in stilte.

De storm

Op dat moment lijkt het of het hele park begint te draaien. Alle bomen en struiken verkleuren als een toverbal. Van groen naar paars, blauw en rood. Alles draait om Robin en Inge heen. Dan worden ze opgetild. Even later is alles weer rustig. Maar ... ze zijn niet meer in het park!

Lachen

Chimpansees lijken veel op mensen. Maar vergis je niet. Wanneer een chimpansee naar je lijkt te lachen, is hij helemaal niet blij. Hij is juist bang. Of heel opgewonden. Je kunt dan maar beter niet te dicht bij hem in de buurt komen. De uitdrukkingen op het gezicht van een chimpansee lijken wel op die van ons. Maar ze betekenen vaak iets heel anders.

Heb je altijd al een echte popster willen zijn? Koop dan nu deze gloednieuwe Musica-microfoon en zing de sterren van de hemel! Wedden dat je binnen de kortste keren beroemd bent? Nu verkrijgbaar in blauw, roze en geel voor maar vijftien euro.

Bespreek.

- Tot welke tekstsoort behoort elke tekst?
- Welke intonatie kun je gebruiken om de tekst voor te lezen?
- Kun je ook mimiek en/of gebaren gebruiken?

Lees de teksten nu elk om de beurt voor.

Let op je stem, je gebaren en je intonatie.

Extra opdracht

Kies een fragment uit een boek (fictie of non-fictie), een gedicht, een verhaal, een verslag ...

- Lees voor aan een klasgenoot. Die mag jou en wat je leest niet zien.
- Raadt hij om welke tekstsoort het gaat?

Terugkijken

4

Bespreek.

- Welke tekst vond je het makkelijkst om voor te lezen? Welke het moeilijkst? Waarom?
- Wat doe je liever: een tekst voorlezen of een tekst vertellen? Waarom?
- Kun je goed weergeven hoe iemand in een tekst zich voelt? Hoe doe je dat?

MATERIAAL

- audiofragmenten (zie leerkrachtassistent of kopieerblad)
- observatiewijzer spreken/luisteren (zie leerkrachtassistent)
- leerwerkboek p. 16 - 19

PRAKTISCHE INFO

Neem er per leerling de **observatielijst spreken/luisteren** bij. Tussentijds observeren is aangewezen.

DIDACTISCHE INFO

Mimiek, gebaren, de inhoud van een tekst, de gevoelens en de personages, het stemvolume, de intonatie: al die aspecten horen samen. Dat ervaren en voelen kan het best door zelf te doen en uit te proberen: veel luisteren naar anderen en zelf voorlezen, vertellen, spelen ... Die doelen worden verder uitgediept in B4Les9.

In de rugzak

- De leerlingen kennen verschillende soorten teksttypes. Ze weten dat de inhoud daarvan op verschillende manieren kan worden gebracht.
- In B3Les15 leerden de leerlingen hun mening over een onderwerp geven.

En hierna

In B4Les9 oefenen de leerlingen op het expressief weergeven van korte teksten.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Oefenen op het variëren in stem- en lichaamsgebruik.
- Oefenen op het spelen en improviseren van een non-verbale scène door expressief gebruik van het lichaam en mimiek.

TIP

- Het lezen van lichaamstaal kun je ook oefenen met fragmenten uit de **stomme film** (bv. Laurel en Hardy ('De Dikke en de Dunne') of Charlie Chaplin).
- Via YouTube vind je een leuk filmfragment van een **mimespeler** (zoekopdracht: Mime – ET the Mime – The Car). Mime is een 'taal' die geen woorden nodig heeft.
- In korte tussendoortjes kun je met de leerlingen oefenen op **non-verbale communicatie**: gezichtsuitdrukkingen nabootsen, je naam volgens een bepaalde emotie zeggen, een nonsenswoord in verschillende emoties verklanken ...

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **de mimiek**
gezichtsuitdrukking, wat je met je ogen en je mond duidelijk maakt zonder iets te zeggen
Zijn mimiek was duidelijk: ik kon op zijn gezicht aflezen dat hij het niet leuk vond.
- **weergeven**
iets met klanken, beelden, woorden ... overbrengen
Hoe kun je weergeven dat je een droevig meisje speelt?

TALLEN IN JOUW KLAS EN OM JE HEEN

Emoties zijn universeel, maar per cultuur kunnen mensen verschillend denken over hoe je je **gevoelens** uit. In de ene cultuur vindt men dat het beter is om je emoties gewoon te tonen. In de andere cultuur vindt men het uiten van gevoelens, en dan vooral de negatieve emoties, ongeleefd. Pols vooraf even naar de gewoontes van je leerlingen. Zo kom je niet voor voldongen feiten te staan.

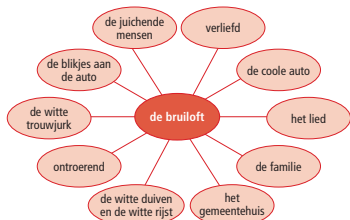

LESVERLOOP

Op verkenning

1 Sam wil een artikel schrijven voor de schoolkrant. Hij weet al waarover: meester Martijn is vorig weekend getrouwd.

- Bekijk het woordweb dat Sam heeft gemaakt.

- Lees nu Sams tekst.

De bruiloft

Meester Martijn is vrijdag in Damme op het gemeentehuis getrouwd. Hij zag er heel verliefd en gelukkig uit. Zijn vriendin droeg een witte trouwjurk en ze had een boekje bloemen bij zich. Wij hebben met onze klas een lied gezongen. De meester moest er bijna van hullen. Ik heb twee witte duiven mogen afgeven toen de meester en zijn kersverse bruid naar buiten kwamen. Die hebben ze samen vrijgelaten; dat brengt geluk. Iedereen juichte en sommige mensen gooiden met witte papieren hartjes. Met een heel coole auto reed het bruidspaar naar het feest. Iemand had met een touw bliksjes aan de auto vastgebonden. Die kletterden over de straat toen de auto vertrok. Leuk! Het feest vond ergens anders plaats. Daar mochten alleen familie en goede vrienden naartoe. Jammer, ik was er graag bij geweest.

- Wat ben je te weten gekomen?
- Wat had Sam nog meer kunnen vertellen?

Uitleg

Als je wilt schrijven over iets wat je hebt meegemaakt, roept dat heel wat gedachten en gevoelens op.

- Het is daarom een goed idee om eerst een **woordweb** te maken. Die woorden helpen je later om een **duidelijke beschrijving** van de belevenis te geven. In een woordweb mogen ook **gevoelens** staan (bang, boos, blij, opgewonden ...). Dat kunnen jouw gevoelens of die van anderen zijn.
- Zoek een passende **titel** voor je tekst.
- Dan ben je klaar om **stap voor stap** je tekst te schrijven. Denk goed na over de **volgorde**. Wat is eerst gebeurd? Wat daarna? Vergeet niet te noteren wat je daarvan vond of wat je daarbij voelde. Je kunt ook schrijven over hoe anderen reageerden of zich voelden.

Vind jij het makkelijker om eerst je tekst te schrijven en dan een titel te bedenken? Ook goed!

Aan de slag

2 Lees de tekst van Silke. Ze had een minder leuke ervaring.

Het auto-ongeluk

Vorig jaar hadden mijn mama en ik een auto-ongeluk. Dat was heel naar. Omdat mijn mama plots moest remmen voor een hond, reed een andere wagen op onze wagen. Mijn mama en ik kregen een schok. We wisten meteen wat er aan de hand was. Ik was in paniek. Mijn nek deed pijn. Mijn mama bleef gelukkig rustiger. Toen we uitstapten, kwamen er meteen mensen vragen of het goed met ons ging. Ook de bestuurder van de andere wagen was bezorgd. De politie is ons ook komen helpen. Mama heeft papa gebeld. Hij is met mij en mama naar het ziekenhuis gereden, omdat hij het nodig vond dat we ons lieten verzorgen. Een auto-ongeluk is echt niet leuk, maar gelukkig is het redelijk goed afgelopen. En de hond? Die is veilig de straat over geraakt.

Wat staat in het woordweb van Silke? Vul dat in.

- Denk aan wat er is gebeurd.
- Denk aan de gevoelens.

Besprek de tekst van Silke.

- Vertel Silke stap voor stap wat er gebeurd is?
- Vertel te wat ze voelde of dacht?
- Vertel te wat andere mensen voelden of deden?
- Sluit ze haar verhaal duidelijk af?

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Noteer de woorden 'bijzondere gebeurtenis' op het bord. Voorzie twee kolommen: een voor positieve en een voor negatieve gebeurtenissen. Maak samen met de leerlingen een **woordweb** met allerlei bijzondere gebeurtenissen. De leerlingen vertellen eventueel kort over bijzondere gebeurtenissen die ze al hebben meegemaakt.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

Bekijk **klassikaal** het woordweb van Sam over de bruiloft van meester Martijn. Lees samen de tekst die Sam heeft geschreven. Bespreek kort. Wat zijn de leerlingen te weten gekomen? **Besluit** samen dat Sam schrijft over wat hij zelf heeft beleefd, maar ook over wat er precies is gebeurd. Brainstorm daarna over wat Sam nog meer had kunnen vertellen. De bedoeling is dat de leerlingen al wat ruimer gaan denken, zodat ze straks meer ideeën voor hun eigen woordweb krijgen.

Uitleg

LEERWERKBOEK

Neem samen de **uitleg** door. De leerlingen leren dat ze bij het **schrijven over een eigen belevenis** zowel aandacht moeten schenken aan wat ze daarbij zelf voelden of dachten, als aan de logische volgorde van de gebeurtenissen. Bespreek samen hoe ze het best te werk gaan.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

De leerlingen maken opdracht 2 **in duo's per aanpak**. Opdracht 3 maken ze **individueel**.

Zorg voor voldoende begeleiding voor de leerlingen van **aanpak 1**. Geef verlengde instructie of maak opdracht 2 eventueel volledig begeleid. Het aandeel van de leerlingen zal dan waarschijnlijk iets beperkter zijn, maar ze zullen daarna makkelijker zelf aan de slag kunnen bij opdracht 3.

Schrap opdracht 2 eventueel voor de sterkste leerlingen van **aanpak 3**. Zij kunnen sneller aan hun persoonlijke tekst starten en eventueel tijdens de volgende schrijflessen over iets anders schrijven (voor in de schoolkrant of op de schoolblog).

Opdracht 2

De leerlingen lezen de tekst van Silke. Ze bedenken wat in het **woordweb** van Silke zou hebben gestaan. Door in deze opdracht de omgekeerde weg af te leggen, zullen de leerlingen straks hun eigen woordweb makkelijker kunnen invullen.

Een woordweb maken ter voorbereiding van het schrijven over een bijzondere gebeurtenis of ervaring uit de eigen leefwereld.

Een onderscheid maken tussen feiten en beleving.*
Inzien dat je een gebeurtenis het best chronologisch omschrijft.*

De leerlingen bespreken de **inhoud** van Silkes tekst aan de hand van een aantal vragen. Die vragen maken de leerlingen bewust van wat in een tekst over een eigen beleving moet staan. Silke heeft dat heel goed aangepakt. Er is nog een extra positief element aan de tekst van Silke: hij wordt goed en met een humoristische toets afgerond.

Bespreek **klassikaal** na. Besteed aandacht aan de inhoud van de tekst. Sta stil bij de manier waarop beleving en feiten elkaar afwisselen.

Opdracht 3

De leerlingen kleuren het **onderwerp** waarover ze gaan schrijven. Ze mogen ook zelf een onderwerp toevoegen. Ze moeten zeker uit **eigen ervaring** kunnen putten.

Ze maken een **woordweb** bij hun onderwerp en denken na over een passende **titel**.

De leerlingen die worstelden met opdracht 2, help je op weg door hun vragen te stellen over de beleving. Heb je gevoelskaarten in de klas? Dan kunnen die de leerlingen helpen nadenken over hun gevoelens bij de beleving.

Extra opdracht

De leerlingen die snel klaar zijn, maken de extra opdracht. Ze gaan op zoek naar **geschikte afbeeldingen** bij hun tekst of maken zelf tekeningen.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 4

De leerlingen herhalen samen wat belangrijk is in een tekst die over een eigen beleving gaat. Ze vullen de tekst aan met de juiste woorden.

3 In de volgende schrijftjes schrijf je je eigen tekst. Bereid je al voor!

a Waarover wil je vertellen? Kleur een afbeelding.

b Maak een woordweb.

c Welke titel geef je aan je tekst?
Mijn titel: _____

Terugkijken

4 Herhaal wat belangrijk is als je over een eigen beleving schrijft.

- Vul aan.
- Vooraleer je een tekst kunt schrijven, moet je eerst goed nadenken over wat je wilt vertellen. Je maakt een _____ met losse woorden. Daarin mogen ook _____ staan (bang, boos, blij ...).
 - Je kiest een goede _____ die al voor een stuk vertelt waarover je tekst zal gaan.
 - Je denkt ook na over de _____ waarin je alles noteert. Wat is eerst gebeurd? Wat daarna? Vergeet ook niet te vertellen wat jij of de anderen ervan vonden.

Extra opdracht

Zoek passende afbeeldingen bij je tekst.
Je mag foto's gebruiken, maar je kunt ook zelf tekeningen maken.

MATERIAAL

- enkele tijdschriften (eventueel)
- leerwerkboek p. 20 - 23

PRAKTISCHE INFO

- Voorzie enkele **tijdschriften** (waarin mag worden geknipt) voor leerlingen die al afbeeldingen willen zoeken.
- Zorg ervoor dat de leerlingen tegen B4Les11 **alle benodigde informatie** voor hun tekst hebben verzameld. Vraag hun ook om op zoek te gaan naar **passend beeldmateriaal** (als dat nog niet is gebeurd).

DIDACTISCHE INFO

De leerlingen denken na over iets bijzonders wat ze hebben beleefd. Ze vertrekken van een woordweb rond die gebeurtenis. Ze denken ook al na over een passende titel en maken eventueel al een kladversie van hun tekst.

Op het einde van dit blok hebben de leerlingen een tekst geschreven over iets bijzonders wat ze zelf hebben meegemaakt en wat hen emotioneel heeft geraakt. Het kan om een positieve of negatieve belevenis gaan: belangrijk is dat de leerling zin heeft om daarover te schrijven. Gevoelens staan centraal, maar de ordening van feiten krijgt ook aandacht. Hoe combineer je beide aspecten in een tekst?

In de rugzak

In het vorige blok (B3Les4, B3Les11 en B3Les17) hebben de leerlingen een reisverslag en een briefkaart geschreven. Sommige leerlingen hebben over een reis geschreven die ze echt hebben gemaakt; anderen hebben een reis verzonnen en op basis van gezochte informatie geschreven. Ook bij die opdrachten zijn de leerlingen vertrokken van een woordweb om de inhoud van hun teksten vorm te geven.

En hierna

In B4Les11 bereiden de leerlingen zich voor op het schrijven van een tekst over een bijzondere gebeurtenis of ervaring uit de eigen leefwereld. Ze leren een onderscheid maken in het beschrijven van feiten en gevoelens, en schenken aandacht aan ordening (logisch, chronologisch) van feiten.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Nuances van de vier basisgevoelens bij zichzelf waarnemen en benoemen.
- Een opdracht uitklaren en helder voorstellen.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **de bruiloft**
trouwfeest, huwelijksfeest
Ben jij ook uitgenodigd op de bruiloft van Jan en Marleen? Het wordt een groot feest!
- **naar**
vervelend, onaangenaam, akelig
Dat ongeluk was een nare ervaring. Ik krijg nog altijd nachtmerries daarvan.

TALEN IN JOUW KLAS EN OM JE HEEN

Tijdens *Op verkenning* lezen de leerlingen de tekst van Sam over de bruiloft van meester Martijn. Daarin komen een aantal **rituelen** aan bod: een witte trouwjurk voor de bruid, het loslaten van witte duiven, een touw met blikjes vastbinden achteraan een auto ... Hebben de leerlingen dat ook al eens gezien of gedaan? Kennen de leerlingen andere rituelen uit andere culturen? Ook **feestdagen, rituelen ... uit andere culturen** kunnen het onderwerp zijn van de eigen tekst. Spoor de leerlingen aan daarover te schrijven, bijbehorende afbeeldingen te zoeken ...

LESVERLOOP

Mislukt liefdesgedicht

Vlinders fladderen in extase door mijn buik.
 Voor jou pluk ik bloemen uit elke rozenstruik.
 Toen jij het me vroeg, ben ik onmiddellijk gezwicht:
 Schrijf je voor mij het mooiste liefdesgedicht?
 O, mijn schat, voor jou zou ik de oceanen over zwemmen!
 Maar waarom heb ik je ooit beloofd een gedicht te pennen?
 Al uren staar ik naar de muren, draai ik op mijn stoel.
 Plukker over een woord dat rijmt op 'warm gevoel'.
 Een zin die eindigt op 'zo wondermooi'.
 Maar alles wat ik schrijf is rotzooi!

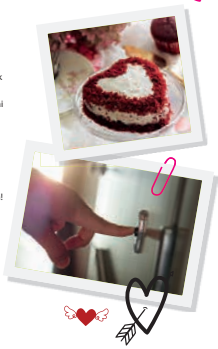
Ik smijt mijn pen uit het raam van mijn zolderkamer, veeg alle propfen en probeersels in de prullenbak. Ik schei uit met dichten voor vandaag! Ik ben geen groot dichter maar een kleine knoeier, een extreem kleine knoeier. Die met de quotes en woorden van anderen strooit en nooit zelf durft te experimenteren. Misschien moet ik naar zee om uit te waaien. Al die rare rijmwoorden moeten uit mijn hoofd!
 De lucht is blauw
 Ik hou van jou
 Weg ermee, met al die rijmsels van anderen!
 Het moet stoppen, dat rondraaien van woorden in mijn hersenpan. Elke keer als ik mijn lieve, mooie Alexandra wil bellen, dan denk ik: Wat rijmt er op 'schattebout'? En wat op: 'Heb je mijn gedicht al klaar? Nee, ik bel toch maar niet ...'

Wat als ik haar eens rozen geef? Of een slagroomtaart in de vorm van een hart? Een luxueus aquarium vol rose guppy's? Een prachtige turquoise ring? Zou ze dat hele gedicht dan kunnen vergeten?

Ik loop langs het strand. Laat de wind door mijn haren waaien, kijk naar het blauwe water en naar de sneeuwvitte meeuwen boven de baai. Maar qua inspiratie helpt het me niets. Alles is grijs en saai zonder mijn schattebout! Ik moet naar haar toe, met of zonder gedicht!

Met een bang, bonzend hart bel ik aan. Mijn hoofd gloeit van schaamte. Zal ze nog van me houden, nu ik geen groot dichter blijk te zijn?
 De deur gaat open ... en daar staat ze, ze lijkt wel een mannequin!
 Zo ongelofelijk mooi, dat ik ervan begin te stotteren.
 'A-Alexandra, ik k-kon geen gedicht verzinnen ...'
 Ze glimlacht. 'Maar schatje, ik zal je toch beminnen.'
 'Geen woord wilde rijmen', klaag ik. 'Geen zin was fraai!'
 'Ach, liefje, kom eens hier voor een aai.'
 Merk je niet dat alles beter gaat als wij samen zijn?
 Dan komen de woorden vanzelf, is dat niet fijn?
 Ik zucht. 'Je hebt gelijk: we vullen elkaar aan.'
 Zonder jou leid ik slechts een half bestaan.
 Alles is weer goed en licht.
 Samen zijn we het gedicht!

M6

Wat kan ik met mijn stem duidelijk maken?

68

8 Leg nadruk op belangrijke woorden.

Laat bij het hardop lezen horen welke woorden belangrijk zijn. Leg nadruk op die woorden.
 Dan begrijpt de luisteraar de tekst het beste.

Krokodillen leven in warme streken en altijd in de buurt van water.

9 Gebruik je stem om de tekst boeiender te maken.

Een mop lees je anders voor dan een verhaal of een weettekst. Maak een spannende tekst met je stem écht spannend. Praat zachter of juist harder, l a n g z a m e r of juist sneller.

*Otto sloop voorzichtig naar de waterput.
 Hij keek om zich heen. Was hij gezien?*

Op verkenning

• • Vertel dat de leerlingen van aanpak 1 en 2 de tekst *Mislukt liefdesgedicht* nogmaals gaan lezen. De nadruk ligt nu op het **vloeiend lezen** van de tekst.

• De leerlingen van aanpak 3 gaan de tip van het **vloeiend lezen** toepassen op een **nieuwe tekst**: een fragment uit de tekst *Alle Dagen Hartstikke Druk*.

Lesdoel bespreken

- Woorden met x, q goed en vlot lezen.
- Je stem gebruiken om de tekst boeiender te maken.

Uitleg

Vloeiend lezen > modellen

Lees het fragment op het digibord vloeiend voor of laat een leerling van aanpak 3 het stukje vloeiend voorlezen. Laat de leerlingen meelesen. Wijs na het voorlezen op tip 9: *Maak de tekst boeiender met je stem*. Herhaal waar het bij die tip om gaat. Bespreek kort hoe dat bij het voorgelezen fragment te horen was.

Werkinstructie • •

leerwerkboek plus p. 78 en 79 | Vloeiend & vlot p. 68 tip 9

Werkinstructie • • •

leerwerkboek p. 18 | Vloeiend & vlot p. 50-53, p. 68 tip 9

Een tekst op AVI M6 correct, vlot en vloeiend lezen met begrip.

•• Correct en vlot lezen: woorden met x, q.

••• Vloeiend lezen: je stem gebruiken om de tekst boeiender te maken.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

Zelfstandig werken

Help alleen leerlingen die zonder jouw hulp niet verder kunnen.

Na het maken van de opdrachten kunnen de leerlingen verder oefenen in Vloeiend & vlot.

Terugkijken

Lesdoel nabespreken

Besprek de opdrachten klassikaal.

Vloeiend lezen > laat horen

•• Laat enkele leerlingen van aanpak 1 en 2 een stukje tekst uit deze les voorlezen. Om dat aantrekkelijker te maken, kun je de leesstoel gebruiken.

••• Leerlingen van aanpak 3 kun je uitnodigen om een stukje voor te lezen van de tekst die zij in hun leerwerkboek hebben gelezen. Of laat hen kort iets over deze tekst vertellen aan de andere leerlingen.

Extra leestijd (facultatief)

De tekst *Mislukt liefdesgedicht* is een mooie kans om gedichten onder de aandacht te brengen. Zorg voor een aantal gedichten of dichtbundels die geschikt zijn voor jouw leerlingen.

In de vorige les spreken/luisteren B4Les2 hebben de leerlingen geleerd hoe ze mimiek, lichaamstaal en intonatie kunnen afstemmen op de inhoud van de tekst. Later in dit blok (in B4Les15) dragen de leerlingen ook zelf een gedicht voor. Deze *Extra leestijd* vormt daarop een mooie voorbereiding.

Lees een gedicht voor. Geef de leerlingen de opdracht om te luisteren naar de vorm, het ritme en de inhoud van het gedicht. Daarnaast letten ze ook op jouw mimiek, lichaamstaal en intonatie.

- Wat vinden jullie van het gedicht?
- Waarover gaat het?
- Wat vinden jullie van het ritme, het rijm, de herhaling, de beeldspraak ...?

Geef de leerlingen de kans om zelf een gedicht te lezen en eventueel voor te lezen.

Na dit gesprek lezen de leerlingen verder in hun leesboek.

Aan de slag

1 Hoe zou jij de zinnen laten klinken?

Kruis aan of schrijf op.

a Ik ben geen groot dichter, maar een kleine knoeier, een extreem kleine knoeier. Die met de quotes en woorden van anderen strooit en nooit zelf durft te experimenteren.

blij boos grappig _____

b De deur gaat open ... en daar staat ze, ze lijkt wel een mannequin! Zo ongelofelijk mooi, dat ik ervan begin te stotteren.

blij boos grappig _____

c Wat als ik Alexandra eens rozen geef? Of een aquarium vol roze guppy's? Of een turquoise ring? Zou ze dan voor mij vallen?

blij boos grappig _____

Lees om de beurt de zinnen vloeiend voor.

2 Lees de tekst *Mislukt liefdesgedicht*.

Kies daarna een stukje uit de tekst.

Lees dat vloeiend voor aan je buur.

Gebruik je stem om de tekst boeiender te maken.

68, tip 9

3 Lees met de zandloper de woorden goed en vlot.

Zet een streep tot waar je komt.

recordergetal	expert	reconstructie	feedback
failliet	analyse	luxueus	bekentenis
quiche	vegetariër	gezelligheidsdier	commandopost
voicemail	combineren	champignon	expositie
bloedserieus	premier	hyacinten	autoreparatie
hysterisch	mannequin	jackpot	ordinair
vliegtuigbemanning	Aziaten	superieur	embryo
squashbaan	autobiografisch	zolderetage	reservekeeper
airbag	suggereren	boxershorts	sleëen
ondoorgroendelijk	deadline	vanille	quasi

Oefen de rijtjes nog een keer.

Lees dan weer goed en vlot met de zandloper.

Zet een streep tot waar je nu komt.

Heb je nog tijd? Oefen dan in Vloeiend & vlot. 50-53

MATERIAAL

- leerkrachtassistent
- Vloeiend & vlot M6 p. 10 - 11, p. 25 tip 9
- leerwerkboek p. 24, tekst p. 6 - 7
- leerwerkboek plus (aanpak 3) p. 26 - 27
- gedichtenbundels naar keuze (zie *Extra leestijd*)
- leesboek *Kapers op de kust!*

DIDACTISCHE INFO

De leerlingen hebben in de basisles woorden met x en q geoefend op correct en vlot lezen. In deze vervolgles leggen de leerlingen zich toe op het vloeiend lezen. De leerlingen van aanpak 1 en 2 doen dat aan de hand van de tekst *Mislukt liefdesgedicht*, die ze eerder geoefend hebben op correct en vlot lezen. De leerlingen van aanpak 3 doen dat aan de hand van een nieuwe tekst in hun leerwerkboek plus.

OP RONDE

- • Luister bij de leerlingen mee met het herhaald lezen van de tekst bij opdracht 2. Lukt het correct, vlot én vloeiend lezen? Doe zo nodig een lastig stukje voor.
- Bespreek met de leerlingen hun antwoorden op opdrachten 3 en 4.

NOG ANDERE STRUIKELWOORDEN?

Het doel van de vervolgles is het correct en vlot lezen van het nieuwe woordtype en het toepassen van de tip voor vloeiend lezen. Formuleer dat doel ook naar de leerlingen. Wanneer leerlingen vragen naar de betekenis van woorden, geef dan kort uitleg. Dat kun je doen door een contextzin te geven of door een afbeelding te tonen. Woorden waarvan je de betekenis wilt laten consolideren, bied je best herhaald aan in andere lessen. **Mijn woordenblad!** is een geschikte werkvorm om de woorden te verdiepen en te consolideren.

MATERIAAL

Aan de slag

- 1 **Lees de eerste zin uit het boek *Alle Dagen Hartstikke Druk*.**
Wat weet je al na de eerste zin?

- Kruis aan.
- Je weet dat het gaat om iemand die steeds bijzondere dingen doet.
 - Je weet dat de tekst (en het boek) is geschreven als een 'ik-verhaal'.
 - Je weet dat *Alle Dagen Hartstikke Druk* een boek uit een serie is.
 - Je weet dat dit een fragment van een informatieve tekst is.

- 2 **Lees de tekst.**

Indy, zo heet ik.

Mijn moeder heeft me zo genoemd, omdat ze vroeger verliefd was op Indiana Jones. Dat is een filmheld. Ze zegt dat hij heel dapper is en aan de lopende band vrouwen redt, van slangen, ratten, boeven en ander ongedierte.

Ik ben bang van slangen, behalve als ze achter glas zitten. Ik hou meer van indianen. Daarom zeg ik tegen iedereen dat Indy van indiaan komt.

Indianen geven elkaar namen die bij de natuur en hun karakter passen. Bijvoorbeeld Adelaarsoog als iemand heel goede ogen heeft, of Kleine Zonneschijn als iemand altijd vrolijk is. Op internet heb ik allerlei namen opgezocht, om te zien of er eentje bij mij past. Zoete Gomboom. Dauwdruppel. Voetstap In Het Zand. Vluggere Dan Wind. Oude Coyoteman. Witte Buffelvrouw. Vier Jurken.

Soms verandert je naam nog als je ouder wordt. Zo werd er in 1931 een jongen geboren die de naam Springende Das kreeg. Hij kwam uit een familie van opperhoofden en werd een van de belangrijkste indianen uit de geschiedenis. Op zijn veertiende moest hij al op oorlogspad. Hij was een goede jager en krijger en werd voortaan Zittende Stier genoemd. Op de plaatjes in de boeken ziet hij er gewichtig en dapper uit. En stil dat hij zit! Net een uit de rotsen gehakt standbeeld.

Ik kan helemaal niet stilzitten. Daarom heb ik besloten mezelf Springende Stier te noemen. Ik geloof niet dat ik ooit een Zittende Das word.

Zouden er nog meer indianen in Nederland wonen? Of ben ik de enige? Hoe het gekomen is dat ik besta: Indiana Jones woonde ver weg, ergens in Amerika. Dat is lastig als je verkering wilt vragen. Mijn vader woonde wel vlakbij: in dezelfde straat als mijn moeder.

Wijnem Mous, *Alle Dagen Hartstikke Druk*, Van Hoolbeem en Van der Vliet, 2018

In de grijze zinnen vertelt Indy iets over zichzelf.

Kruis aan.

- Indy is meestal kalm, ieverig.
 druk, beweeglijk.
 rustig, stil.

Probeer daarvan iets te laten horen als je de grijze zinnen leest. Lees om de beurt de grijze zinnen vloeiend voor.

Lees nu de hele tekst met je buur.

Lees om de beurt een stukje aan elkaar voor. Gebruik je stem om de tekst boeiender te maken. 68, tip 9

Ik begrijp & ik vind

3 Indy vertelt hoe hij aan zijn naam gekomen is.

Welke zin klopt? Kruis aan.

- Indy is eigenlijk niet zijn echte naam, het is een indianennaam.
- Indy is genoemd naar zijn vader, die *Indiana Jones* heet.
- Hij heet Indy, omdat Indy in indianentaal *Springende Stier* betekent.
- Zijn moeder gaf hem die naam, omdat ze verliefd was op filmster *Indiana Jones*.
- Eerst had Indy een andere naam, maar toen hij ouder werd, kreeg hij deze naam.

De moeder van Indy kreeg geen verkering met Indiana Jones.

Welke reden wordt daarvoor in de tekst genoemd? Zet een streep onder die twee zinnen.

4 Indiana Jones redt de hele tijd, dus aan de lopende band, vrouwen.

Ken jij ook een superheld of een stripfiguur die aan de lopende band bijzondere dingen doet? Vertel het aan je buur of schrijf op.

Heb je nog tijd? Lees dan in je boek.

LESVERLOOP

Op verkenning

1 Luister naar het verhaal.

Plots horen ze een geluid.
 'De turnleraar!', roept Kaat verschrikt. 'Wat nu?'
 'Snel, hierheen!', zegt Vadim.
 Hij duwt haar het **berghok** naast de turnzaal in.
 Dat staat **stampvol** **turntoestellen**.
 Samen duiken ze onder een **bok**.
 Ook de anderen verstopten zich.
 Alina duikt achter de **Zweedse banken**,
 Storm legt een **turnmat** over zich heen en
 Tao verbergt zich **geruisloos** achter een gordijn.
 'Dit is vies', fluistert hij.
 'Ssst, Tao', zegt Storm **begripvol**. 'Straks hoort hij ons.'
 'Ik ben bang', jammert Kaat **radeloos**.
 Vadim legt snel zijn hand over haar mond.
 Het wordt muisstil in het berghok.
Hulpeloos wachten de vrienden af.
 De voetstappen komen snel dichterbij.
 De turnleraar neemt de koffer vast en schuift hem het berghok in.
 'Die kist was toch dicht ...' mompelt hij.
 Met een klik horen ze hoe hij de kist weer op slot doet.
 Hij loopt naar buiten, sluit de deur en ... draait de sleutel om.

De deur is op slot!
 Ze zitten vast!
 'Wat doen we nu? Heeft iemand een idee?', vraagt Tao **hoopvol**.
 Alina probeert de deur open te krijgen.
 Maar die zit **muurvast**.
 'Het is **zinloos**', zucht Storm. 'We raken hier nooit meer uit.'
 Alina wijst naar een piepklein raampje bovenaan de deur.
 Het staat op een **kier**.
 'Geef me een **zetje**, Vadim, dan pas ik er net door en kan ik jullie bevrijden.'
 Vadim plaatst zijn handen in elkaar.
 Alina plaatst haar voet in Vadims handen en hij geeft haar een **zetje**.
 Ze grijpt het raampje vast en trekt zich lenig op.
Succesvol wurmt ze zich door de kleine opening. Gelukt!
 'Ik haal hulp!', fluistert ze voor ze verdwijnt.

2 Hoe voelen de vrienden zich?

Kruis aan.

'Wat doen we nu? Heeft iemand een idee?', vraagt Tao **hoopvol**.

- Tao heeft hoop dat zijn vrienden een idee hebben.
 Tao denkt niet dat zijn vrienden een idee hebben.

Alina probeert de deur open te krijgen.
 Maar die zit muurvast.
 'Het is **zinloos**', zucht Storm. 'We raken hier nooit meer uit.'

- Storm denkt dat het zin heeft om te proberen de deur te openen.
 Storm denkt dat het geen zin heeft om te proberen de deur te openen.

3 Kaat en Vadim duiken onder een bok.

Welke afbeelding past daarbij? Kruis aan.

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Vertel de leerlingen dat ze vandaag het vervolg zullen lezen van het verhaal van Storm en Tao.

- Wat is er al allemaal gebeurd in het verhaal?
- Waar waren de vrienden op het einde van het vorige deel?
- Wat gebeurde er toen?
- Wat zal er nu gebeuren, denk je?

Laat de leerlingen even speculeren. Maak hen nieuwsgierig naar de rest van het verhaal.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

Geef de leerlingen vooraf een **luisteropdracht**:

- Welk probleem hebben de vrienden?
- Welke oplossing bedenken ze?

Lees dan het verhaal hardop **voor**. De leerlingen houden hun leerwerkboek gesloten. Controleer na afloop of de leerlingen het verhaal goed hebben begrepen.

Bespreek de luisteropdracht en houd een kort gesprek:

- Waar verstopten de kinderen zich? (in het berghok en tussen de turntoestellen)
- Wat doet de turnleraar? (de koffer in het berghok schuiven en hem afsluiten)
- Hoe geraken ze buiten? (Alina klimt door het raampje en gaat hulp halen.)

Opdracht 2

Maak opdracht 2 **klassikaal**. De leerlingen duiden aan hoe de vrienden zich voelen. Laat hen verwoorden hoe ze tot hun antwoord komen.

Vertel daarna: In het verhaal zitten heel wat woorden die eindigen op **-vol** en **-loos**.

Laat de leerlingen er enkele opsommen. Maak op het bord twee kolommen en noteer elk woord in de juiste kolom.

- Wat zou het stukje **-vol** kunnen betekenen? (Dat er 'heel veel' van iets is)
 - Wat zou het stukje **-loos** kunnen betekenen? (Dat het 'zonder' is)
- Kunnen de leerlingen misschien zelf nog extra voorbeelden bedenken van woorden op **-loos** of op **-vol**?

Opdracht 3

Bespreek samen welke afbeelding het best past bij de tekst. Laat de leerlingen met hun eigen woorden uitleggen dat het woord 'bok' **twee betekenissen** heeft en dat je de juiste betekenis kunt afleiden uit de context.

Homoniemen herkennen en de verschillende betekenissen van een homoniem kunnen weergeven.

Reeds geleerde woordleerstrategieën uitbreiden door te leren letten op afleidingen.

Uitleg

LEERWERKBOEK

Lees samen de **uitleg**.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

- De leerlingen van aanpak 1 werken **onder jouw begeleiding**.
- De leerlingen van aanpak 2 en 3 werken **zelfstandig: individueel of in duo's**. De leerlingen van aanpak 3 maken ook opdracht 7.

Opdracht 4

De leerlingen herlezen het verhaal en **verbinden** dan de woorden met de juiste betekenis.

Opdracht 5

De leerlingen schrijven de woorden in kleur korter door een woord op **-vol** of **-loos** te gebruiken.

Laat de leerlingen van **aanpak 1** het juiste woord zoeken in de tekst.

Opdracht 6

De leerlingen kruisen aan welke **betekenis** het gekleurde woord in de zin heeft.

Je kunt bij de **klassikale nabespreking** aan de leerlingen vragen of ze een zin kunnen maken waarin het gekleurde woord de andere betekenis heeft.

Opdracht 7

De leerlingen van **aanpak 3** werken **in duo's**. De ene leerling kiest een van de homoniemen en gebruikt het in een zin. De andere zegt welke betekenis het woord in die context heeft.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 8

Dit is een **evaluatieopdracht**.

De leerlingen duiden aan wat ze moeilijk vonden aan deze les. Bespreek kort **klassikaal**.

Opdracht 9

Neem **Mijn woordenblad!** erbij. Daarop kunnen de leerlingen nieuwe woorden uit deze les noteren.

Uitleg

Om de **betekenis** van een woord te vinden, kun je verschillende strategieën gebruiken.

Staat er **-vol** achter een woord?
Dan is er 'heel veel' van dat woord.
Als je hoopvol bent, heb je veel hoop.

Staat er **-loos** achter een woord?
Dan is het 'zonder' dat woord.
Als iets zinloos is, dan heeft het geen zin.

Soms zien woorden er hetzelfde uit en klinken ze hetzelfde, maar hebben ze een verschillende betekenis.

Voorbeelden

Vadim kijkt naar Alina met een radeloze **blik**.

→ Vadim kijkt naar Alina.

Vadim ruimt de rommel op met een **blik**.

→ Vadim gebruik stoffer en blik om op te ruimen.

Vadims mama koopt ananas in **blik**.

→ De ananas zit in een conservenblik.

Aan de slag

4 Lees het verhaal opnieuw.

Verbind dan elk woord met de juiste betekenis.

een zetje	•	•	een klein beetje open
muurvast	•	•	zich ergens met moeite doorheen wringen
op een kiertje	•	•	heel vast en stevig
zich ergens door wurmen	•	•	een duwtje

5 Alina schrijft in haar dagboek wat er in de turnzaal gebeurd is.

Schrijf de woorden in kleur korter. Gebruik een woord op **-vol** of **-loos**.

Plots hoorden we de turnleraar.
We verstopten ons **zonder geluid te maken** (1).
Tao vond het gordijn vies, maar Storm zei **met heel veel begrip** (2) dat hij moest zwingen.
We konden enkel **zonder hulp** (3) afwachten.
Gelukkig ging de turnleraar snel weg.
Maar hij deed de deur op slot!
Tao vroeg **met heel veel hoop** (4) of iemand een idee had.
Storm dacht **dat het geen zin had** (5).
Toen zag ik een raampje.
Ik kon me er **met heel veel succes** (6) door wurmen!

- _____
- _____
- _____
- _____
- Storm dacht dat het _____ was.
- _____

6 Het woord in kleur heeft meerdere betekenissen.

Wat betekent het in deze zin? Kruis aan.

- In **het slot** woonde een oude koning. een kasteel
 iets waarmee je dingen vastmaakt
- Morgen **vier** ik mijn verjaardag. een getal
 een feest houden
- De doos is erg **licht**. Ik kan ze zo optillen. niet donker
 niet zwaar
- 'Jonas, haal eens **een kam** door je haren!', zei mama. ding om je haren netjes te maken
 stuk op de kop van een kip

7 Kies een van de woorden hieronder.

Gebruik het woord in een zin.

Je klasgenoot zegt welke betekenis je gekozen hebt.

bank: iets om op te zitten

bank: een plaats waar je geld kunt afhalen en sparen

arm: een lichaamsdeel
arm: niet rijk

vorst: de koning
vorst: vrieskou

pad: een dier
pad: een weggetje

Terugkijken

8 Wat vond je moeilijk aan deze les?

Kruis aan.

- De betekenissen van woorden in de tekst vinden.
 Woorden op **-vol** gebruiken.
 Woorden op **-loos** gebruiken.
 Uitleggen dat een woord meer dan een betekenis kan hebben.

9 Ga naar **Mijn woordenblad!**

Schrijf twee woorden of uitdrukkingen in de derde kolom die jij mooi, leuk, grappig, moeilijk ... vindt. Maak er een tekening bij of leg ze uit met een zin. Doe dat in de middelste kolom.

MATERIAAL

- Mijn woordenblad!
- leerwerkboek p. 29 - 32

DIDACTISCHE INFO

- Vertrek vanuit de context van het verhaal om de afleidingen op -loos en -vol te introduceren.
- De leerlingen hoeven het begrip 'homoniemen' nog niet te kennen.

In de rugzak

De leerlingen pasten al verschillende strategieën toe om de betekenis van woorden te achterhalen: de zin opnieuw lezen, de zinnen voor en na het woord opnieuw lezen, naar de afbeelding kijken en het woord opzoeken.

In B3Les6 leerden de leerlingen synoniemen te gebruiken.

En hierna

In B5Les6 leren de leerlingen om woorden en uitdrukkingen (in verband met gevoelens) te begrijpen en uit te leggen. Aan de hand van de uitdrukkingen komt het verschil tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik opnieuw aan bod (zie B2Les6). De leerlingen passen de gekende strategieën toe om woordbetekenissen te achterhalen.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- In onderling overleg of individueel zoeken naar de meest geschikte strategie om een probleem op te lossen.
- Nieuwsgierig zijn naar en bereidheid tonen om het nieuwe te ontdekken en erover te leren.

TIP

Deze les bevat heel wat moeilijke of nieuwe woorden. Maak van die woorden een **woordkaart** (of geef die opdracht aan de leerlingen van aanpak 3). Plak vooraan op de kaart een foto van het woord en schrijf het woord (met lidwoord) eronder. Schrijf op de achterkant een definitie en een contextzin, passend bij het centrale woord. Maak er een **woordweb** bij dat verschillende betekeniserelaties van het woord weergeeft. Dat geeft je de mogelijkheid om het woord met de leerlingen te bespreken en uit te diepen. Herhaal de woorden en hun betekenis regelmatig.

LESVERLOOP

Op verkenning

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

Lees het **gedicht** voor. Bespreek **klassikaal**:

- Wat zou er met de persoon uit het gedicht aan de hand zijn?
- Waarover gaat het gedicht?

De leerlingen gaan in **heterogene duo's** aan de slag. Ze herschrijven het gedicht met een andere persoon in de hoofdrol (ik-vorm, jullie-vorm ...). Ze onderstrepen de persoonsvormen in hun gedicht en verwoorden wat veranderd is.

Bespreek **klassikaal**. Besluit dat de persoonsvorm verandert als het onderwerp verandert (en omgekeerd).

Opdracht 2

Lees **klassikaal** de **mopjes** in de tegenwoordige tijd en de verleden tijd. Verklaar, indien nodig, de clou. Bespreek wat in de verschillende versies is veranderd en wat hetzelfde is gebleven.

De leerlingen zetten in **heterogene duo's** het tweede mopje zelf om naar de verleden tijd.

Bespreek **klassikaal**. Besluit dat je de persoonsvorm kunt vinden door de zin in een andere tijd te zetten. Wijs erop dat wat gezegd wordt, niet verandert wanneer je de persoonsvorm in een andere tijd zet.

Opdracht 3

De leerlingen werken in **heterogene duo's**. Ze bedenken elk vier **ja-nee vragen** die ze zouden kunnen stellen in een interview met een dokter, verpleegster, tuinman, kapper ... Ze onderstrepen de persoonsvorm in elke vraag.

Bespreek **klassikaal**. Besluit dat de persoonsvorm in een ja-nee vraag vooraan staat.

Uitleg

LEERWERKBOEK

Neem samen de **uitleg** door.

De leerlingen halen voorbeelden aan uit opdrachten 1-3.

Op verkenning

1

Lees het gedicht.

Het gedicht is in de je-vorm geschreven.

Je bent uien aan het snijden
of je hebt alweer verloren
je bent je beste vriendje kwijt
of zomaar
je tranen hou je niet meer tegen
net zo min als regen
je hebt ineens een bui

Jan 't Lam

H

Herschrijf het gedicht in een andere persoon: hij, wij, jullie ...

Doe dat op een apart blad.

Onderstreep de persoonsvormen in je gedicht.

Wat valt op?

2

Lees de mopjes.

Twee vlooiën komen uit een bar.
Zegt de ene vlo: 'Gaan we te voet? Of nemen we de hond?'

Twee vlooiën kwamen uit een bar.
Zei de ene vlo: 'Gaan we te voet? Of nemen we de hond?'

Wat is in beide mopjes hetzelfde? Wat is anders?

H

Verander nu zelf de tijd in het volgende mopje.

Doe dat op een apart blad.

Vis Duggie zwenkt samen met vis Guppie in een kom.
Guppie kijkt naar buiten.
'Zie je dat?' zegt Duggie.
'Het regent dat het giet!'
'Fijn hé, dat we binnen zitten', zegt Guppie.

3

Je mag een interview afnemen met een dokter, verpleegster, tuinman, kapper ...

- Kies wie je wilt interviewen.
- Bedenk vier ja-nee vragen.
- Noteer die op een apart blad.
- Onderstreep de persoonsvorm in elke vraag.
- Waar staat die?

Uitleg

Soms staan er in een zin meerdere werkwoorden.
Niet alle werkwoorden in een zin zijn een persoonsvorm.

De **persoonsvorm** kun je op drie manieren vinden.

- De persoonsvorm staat vooraan in een ja-nee vraag.
- De persoonsvorm verandert als het onderwerp verandert van één in meer of omgekeerd.
- De persoonsvorm verandert als je de zin in een andere tijd zet.

Aisha komt bij me spelen.

Komt Aisha bij je spelen?

Ik ben blij.

Wij zijn blij.

Vandaag heb ik geluk.

Gisteren had ik geluk.

De persoonsvorm aanpassen aan het onderwerp.

De persoonsvorm in de tegenwoordige en verleden tijd correct vormen.
Ja-nee vragen stellen om een persoonsvorm in een zin te vinden.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

Verdeel de leerlingen in **heterogene groepen van drie**. Geef elke groep een stapel kaarten met situaties (zie kopieerblad leerkrachtassistent).

Opdracht 4

De leerlingen oefenen de leerstof via een **dobbelspel**. Spreek een afgebakende tijd af.

De leerlingen trekken om de beurt een kaart met een situatie en gooien met de dobbelsteen.

- 1 of 2: De situatie wordt omgezet van het enkelvoud naar het meervoud of omgekeerd.
- 3 of 4: De leerlingen zoeken de persoonsvormen door ja-nee vragen te stellen.
- 5 of 6: De leerlingen veranderen de tijd van de zinnen.

De leerlingen noteren telkens de persoonsvorm en het onderwerp. Maak daarvan geen competitie! Begeleid de groepen die moeilijkheden ondervinden.

Informeel halfweg de afgesproken werktijd even waar de groepen staan. Hoeveel situaties hebben ze al omgezet? Weet iedereen hoe het spel werkt? Hoe verloopt de samenwerking?

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 5

De leerlingen beantwoorden de vragen **individueel**. Ze kunnen daarvoor de uitleg raadplegen.

Bespreek enkele antwoorden **klassikaal** en breng eventuele moeilijkheden in kaart.

Aan de slag

4

Lees de spelregels en speel het dobbelspel.

ff

- 1 Neem een kaart van de stapel. Daarop staat een tekst.
- 2 Gooi met de dobbelsteen.

Gooi je 1 of 2?

Zet de tekst om van één persoon (ik, jij, hij) naar meerdere personen (wij, jullie, zij) of omgekeerd.

Noteer telkens de persoonsvorm en het onderwerp.

Gooi je 3 of 4?

Zet de zinnen om in ja-nee vragen. Waar staat de persoonsvorm?

Noteer telkens de persoonsvorm en het onderwerp.

Gooi je 5 of 6?

Verander de tijd van de zinnen, maar zorg ervoor dat het verhaal nog klopt.

Noteer telkens de persoonsvorm en het onderwerp.

- 3 Leg de kaart terug onderaan de stapel.

- 4 Neem een nieuwe kaart en gooi opnieuw met de dobbelsteen.

Situatie 1: cijfer _____

Situatie 2: cijfer _____

Situatie 3: cijfer _____

Situatie 4: cijfer _____

Situatie 5: cijfer _____

Terugkijken

5

Wat heb je geleerd?

Welke manier vind jij de makkelijkste om de persoonsvorm te vinden?

Wat gebeurt er met de persoonsvorm als de tijd verandert?

Wat gebeurt er met het onderwerp als de tijd verandert?

MATERIAAL

- per groep van 3 leerlingen: een dobbelsteen
- kopieerblad kaarten met situaties (zie leerkrachtassistent)
- leerwerkboek p. 34 - 37

DIDACTISCHE INFO

Controleer onmiddellijk de resultaten van de leerlingen bij het dobbelspel (opdracht 4). Zo kun je de leerlingen die de leerstof nog niet onder de knie hebben, tijdig bijsturen. Taalzwakkere leerlingen kunnen in een groep worden begeleid. Je werkt dan samen met hen enkele situaties uit.

Als je met *Studio spelling* werkt, kun je altijd verwijzen naar de uitlegkaarten over de werkwoordspelling in de tegenwoordige tijd en de verleden tijd.

In de rugzak

- In B2Les13 hebben de leerlingen een enkelvoudig en een meervoudig onderwerp leren aanduiden in een zin. Ze hebben zelf zinnen met een meervoudig onderwerp gevormd en de persoonsvorm aangepast aan het onderwerp (congruentie).
- In B3Les7 hebben de leerlingen het verschil leren kennen tussen de tegenwoordige tijd en de verleden tijd. Daarbij hebben ze ook de persoonsvorm in beide tijden correct leren vormen.
- In B4Les7 hebben de leerlingen leren reflecteren op het gebruik en de functie van verbindingswoorden.

En hierna

- In B6Les7 leren de leerlingen de termen 'enkelvoud' en 'meervoud' gebruiken. Ze herhalen dat het onderwerp en de persoonsvorm op elkaar afgestemd zijn en (bijna) altijd naast elkaar staan.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Tijdens het spelen met elkaar ervaringen over het spel uitwisselen.
- Alleen en met anderen kritisch reflecteren op bevindingen en daaruit leren.

TIP

Het dubbelspel kan verder worden gespeeld tijdens **contract- of hoekenwerk**.
Regelmatige herhaling zal ervoor zorgen dat de leerlingen de leerstof goed onder de knie krijgen.

LESVERLOOP

Op verkenning

- 1 **Verken de tekst. Bekijk de titel, de afbeeldingen ...**
 - Waarover zou de tekst gaan? Waarom denk je dat?
 - Wat weet je daar al over?

Lees de tekst.

Braille

Wat doe je als je van boeken houdt, maar niet of bijna niet kunt zien? Je kunt je laten voorlezen. Of kiezen voor een luisterboek. Maar je kunt ook braille leren.

Braille is een alfabet voor blinden. Het draagt de naam van zijn uitvinder, Louis Braille. Die leefde van 1809 tot 1852. Louis werd blind toen hij drie jaar was. In 1829 ontwikkelde hij een methode om blinde mensen te laten lezen en schrijven.

Braille bestaat uit bobbeltjes op papier. Die bobbeltjes kun je voelen. Je 'leest' ze met je vingertoppen. Elke letter bestaat uit een aantal bobbeltjes. Ze staan in groepjes bij elkaar. Net als de ogen van de zes op een dobbelsteen.

Je kunt ook werken met de computer, als je blind of slechtziend bent. Bijvoorbeeld met een brailleleesregel. Dat is een toestel met plastic pinnetjes. Die kunnen omhoog en omlaag. Je sluit de leesregel aan op de computer. Een programma op de computer zorgt ervoor dat de goede pinnetjes omhoog gaan. Zo voel je de tekst die op het scherm verschijnt. Er zijn zelfs printers voor braille.

Beantwoord de vragen.

- Wat is braille? Kleur het antwoord in de tekst.
 - Hoe werkt braille? Leg dat in je eigen woorden uit aan je buur.
 - Hoe kan iemand die blind of slechtziend is, lezen wat op een computerscherm staat?

Uitleg

Wanneer ik een tekst goed wil begrijpen, doe ik het volgende:

- 1 **Voor het lezen** probeer ik te voorspellen waarover de tekst gaat.
- 2 **Tijdens het lezen** let ik op sleutelwoorden, leg ik verbanden en stel ik mezelf vragen.
- 3 **Na het lezen** controleer ik of ik de tekst begrepen heb.

Ik gebruik daarbij de **Studio leeswijzer!**

Aan de slag

- 2 **Lees de tekst.**
 Als je een woord niet begrijpt, gebruik je de woordwijzer.

Tweelingen

Er zijn twee soorten tweelingen. Sommige tweelingen lijken op elkaar als gewone broers en zussen. Dat zijn twee-eiige tweelingen. In de buik van de moeder groeien twee aparte eitjes elk tot een baby. Dat kunnen twee jongens of twee meisjes zijn. Maar een tweeling kan ook bestaan uit een jongen en een meisje.

* Andere tweelingen lijken op elkaar als twee druppels water. Dat zijn eeneiige tweelingen. Dan splitst één eitje zich in de buik in twee delen. Elk deel groeit uit tot een baby. Eeneiige tweelingen zijn altijd twee jongens of twee meisjes.

** Lange tijd waren tweelingen een groot mysterie. De oude Grieken geloofden zelfs dat de ene helft van een tweeling onsterfelijk was. Nu weten we veel meer. Maar we weten nog lang niet alles. Daarom wordt onderzoek gedaan naar tweelingen. Dat gebeurt op de universiteit. Daar onderzoeken ze of tweelingen dezelfde hobby's kiezen. En of ze verliefd worden op dezelfde mensen.

Hoe onderzoeken ze dat?

Ze laten de tweelingen allerlei testen doen. En ze vragen de tweelingen om lijsten met vragen in te vullen.

Eeneiige tweelingen blijken heel erg op elkaar te lijken. Ze lijken niet alleen uiterlijk op elkaar. Ze leren ook in hetzelfde tempo nieuwe dingen. En vaak halen ze op school dezelfde cijfers. Ze lijken veel meer op elkaar dan twee-eiige tweelingen. Toch zijn er ook dingen anders. Ook bij eeneiige tweelingen is de een soms heel rustig, terwijl de ander veel drukker is.

Op verkenning

LEERWERKBOEK

Opgdracht 1

Verken de tekst **klassikaal**. Bekijk samen de titel, de opbouw van de tekst en de foto's.

Maak samen voorspellingen en roep voorkennis van de leerlingen op:

- Waarover zou de tekst gaan? Waarom denk je dat?
- Wat weet je daar al over? Heb je brailleschrift al eens ergens gezien? Waar?
- Zou dat moeilijk zijn, lezen in braille? Waarom denk je dat?

Lees daarna de tekst **klassikaal**.

Controleer na het lezen of alle woorden duidelijk zijn. De betekenis van moeilijke woorden proberen de leerlingen te achterhalen met de **Studio woordwijzer**.

Laat de leerlingen vervolgens in **heterogene duo's** nadenken over de vragen. Die gaan dieper in op de inhoud van de tekst. Bespreek de antwoorden **klassikaal**. Enkele leerlingen vertellen de tekst na.

Uitleg

LEERWERKBOEK

Neem samen de **uitleg** door.

De leesleutels *voor* en *tijdens het lezen* worden kort samengevat, maar de focus van deze les ligt op de fase *na het lezen*.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

De leerlingen maken de opdrachten in **duo's per aanpak**:

- De leerlingen van aanpak 1 maken opdrachten 2, 3 en 4.
- De leerlingen van aanpak 2 en 3 maken opdrachten 2, 3 en 5.

In opdracht 2 lezen de leerlingen een tekst over tweelingen.

Het kan leuk zijn om eens op een heel andere manier te differentiëren. Vorm bijvoorbeeld duo's op basis van gemeenschappelijke uiterlijke kenmerken of interesses. Maak de verdeling dan het best voordat de les begint, bijvoorbeeld als overgangsmoment naar deze les.

Opgdracht 2

De leerlingen lezen de tekst over tweelingen. Als ze op moeilijke woorden botsen, proberen ze de betekenis te achterhalen met de **Studio woordwijzer**. Begeleid de leerlingen die daaraan nood hebben.

Nagaan of je een tekst goed begrepen hebt door:

- je een voorstelling van de tekst te maken,
- vragen over de tekst te beantwoorden,
- de inhoud na te vertellen.

Opdracht 3

De leerlingen beantwoorden **vragen** bij de tekst. Vragen a, b en c zijn vrij eenvoudig; voor vragen d, e en f is wat meer denkwerk nodig. Zo moeten de leerlingen bijvoorbeeld hun kennis over verwijswaarden opnieuw oproepen. De duo's die dat laatste moeilijk vinden, kunnen bij een ander duo aansluiten. Zorg zeker voor een **klassikale terugkoppeling**.

Opdracht 4

De leerlingen van **aanpak 1** lezen twee samenvattingen van de tekst en beoordelen welke samenvatting de beste is.

Opdracht 5

De leerlingen van **aanpak 2 en 3** vertellen de tekst in hun eigen woorden na.

Extra opdracht

De leerlingen die snel klaar zijn, maken de extra opdracht. Ze zoeken een interessante tekst op hun niveau via www.jeugdbieb.nl. Ze **formuleren zelf vragen** bij hun gekozen tekst, die ze onderling uitwisselen en oplossen.

Terugkijken

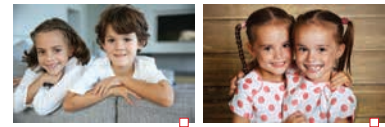
LEERWERKBOEK

Opdracht 6

De leerlingen nemen de **leessleutels** nog eens door. Bij onduidelijkheden vragen ze uitleg.

3 Beantwoord de vragen.

a Op welke foto zie je een twee-eiige tweeling? Kruis aan.

b In de tekst staat bij *: Andere tweelingen lijken op elkaar als twee druppels water.

- Over welke tweelingen gaat het hier? _____
- Wat wordt met die uitdrukking bedoeld? _____

c In de tekst staat bij **: Lange tijd waren tweelingen een groot mysterie. Wat betekent het woord **mysterie**? Kruis aan.

- een raadsel, iets wat niet te begrijpen is
- een ontdekking

d Waar of niet waar? Kruis aan.

	Waar	Niet waar
Een eeneiige tweeling bestaat altijd uit twee jongens of twee meisjes.		
Twee-eiige tweelingen lijken meer op elkaar dan eeneiige tweelingen.		
Een twee-eiige tweeling bestaat altijd uit twee jongens of twee meisjes.		
Een twee-eiige tweeling groeit uit twee eitjes.		
Eén heft van een tweeling is onsterfelijk.		

e Hoe doet de universiteit onderzoek naar tweelingen?

f Zoek drie verwijswaarden in de tekst. Noteer naar wie/wat ze verwijzen.

Verwijswaard	Verwijst naar ...

4 Twee meisjes vertellen de tekst na.

Wie doet het goed? Kruis aan.

##

Er zijn eeneiige en twee-eiige tweelingen. Veel tweelingen studeren op de universiteit. Twee-eiige tweelingen lijken meer op elkaar dan eeneiige tweelingen.

Er zijn eeneiige en twee-eiige tweelingen. Op de universiteit wordt onderzoek gedaan naar tweelingen. Eeneiige tweelingen lijken meer op elkaar dan twee-eiige tweelingen.

Denise

Manon

5 Vertel de tekst in je eigen woorden na.

##

Extra opdracht

Zoek een interessante tekst via www.jeugdbieb.nl.

- Lees de tekst met je buur.
- Verzin drie vragen bij de inhoud van de tekst voor elkaar.
- Beantwoord de vragen van je buur.
- Bespreek de antwoorden.

Terughijken

6 Bekijk de leessleutels voor non-fictie in je Studio leeswijzer.

Begrijp je bepaalde onderdelen nog niet? Vraag aan je juf of meester of aan een klasgenoot om het nog eens uit te leggen.

MATERIAAL

- Studio lees- en woordwijzer
- leerwerkboek p. 38 - 42

DIDACTISCHE INFO

In deze les worden heel wat vaardigheden herhaald die de leerlingen in vorige lessen begrijpend lezen hebben geleerd. Herinner de leerlingen aan:

- blok 1 (schema op basis van een tekst),
- blok 2 (strategieën *voor het lezen* (leesdoel bepalen, tekst verkennen, voorspellen, trefwoorden en register gebruiken),
- blok 3 (voorspellingen maken, verbanden leggen en zichzelf vragen stellen *tijdens het lezen*).

De leerlingen controleren of ze een tekst goed begrepen hebben door verschillende leessleutels van de Studio leeswijzer toe te passen.

In de rugzak

In B4Les10 hebben de leerlingen leren achterhalen naar wie/wat een verwijswoord verwijst om een tekst beter te begrijpen.

En hierna

In blok 5 wordt nog dieper ingegaan op de inhoud van een tekst. In B5Les16 leren de leerlingen alinea's onderscheiden. Ze formuleren ook de hoofdgedachte van elk stuk tekst.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- In onderling overleg met andere leerlingen of individueel zoeken naar de meest geschikte strategie om een vraag, een opdracht, een uitdaging of een probleem op te lossen.
- Gericht samenwerken in duo, iets aan elkaar kunnen uitleggen en voorstellen formuleren om tot een gezamenlijk antwoord te komen bij vragen.

TIP

- Bij het **brailleschrift** kun je toelichten dat mensen die goed kunnen zien, niet zo fijngevoelig zijn in hun vingertoppen en veel moeilijker een brailleschrift leren lezen. Dat komt doordat onze hersenen heel veel andere prikkels krijgen van onze ogen. Wanneer je niet op je ogen kunt voortgaan, zullen je hersenen veel meer registreren van wat je hoort en voelt, en word je daarin beter dan ziende mensen.
- Als er taalzwakkere leerlingen in je klas zitten, noteer je de woorden 'eeneiige' en 'twee-eiige' op het bord. Bespreek die woorden met de leerlingen alvorens met de opdrachten te starten.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **het luisterboek**
een geluidsopname van een voorgelezen boek
Koen vindt lezen moeilijk. Daarom kiest hij voor het luisterboek van het verhaal.
- **ontwikkelen**
iets bedenken en maken
Door de wetenschap kunnen we steeds betere medicijnen ontwikkelen.
- **als twee druppels water op elkaar lijken**
heel erg op elkaar lijken, je ziet geen verschil
Niemand kan die zussen uit elkaar houden: ze lijken op elkaar als twee druppels water.
- **onsterfelijk**
niet dood kunnen gaan
In verhalen is de held soms onsterfelijk en blijft hij eeuwig leven.

Aandacht voor woorden

Mijn woordenblad!

muurvast

zinloos

op een kier staan
(de kier)

iemand een zetje geven
(het zetje)

succesvol

stampvol

de Zweedse bank

radeloos

=

zin

< >

**Mijn mooie, leuke,
grappige, moeilijke ...
woorden**

dialogoog

raadsel

rijmen

Voor het lezen

Ik **lees** deze tekst:

- om meer te weten te komen over ...

Ik **verken** de tekst en kijk naar:

- de titel, de afbeeldingen
- de kopjes
- de eerste zinnen
- de opvallende woorden

Ik **voorspel**: waarover gaat deze tekst?

Ik denk na:

- wat weet ik daar al over?
- wat wil ik te weten komen?

Tijdens het lezen

Ik **stel** mezelf **vragen**:

- over de inhoud: wat? waarom? hoe? wanneer? ...
- over de betekenis van zinnen en woorden

Ik **let** op:

- de sleutelwoorden
- de belangrijke zinnen

Ik **leg** een **verband** en let op:

- verbindingswoorden zoals maar, want, toch, dus, daarom, omdat ...
- verwijswwoorden zoals ik, hij, ze, haar, jullie, dat, deze ...

Als ik een woord niet begrijp, gebruik ik mijn **woordwijzer**.

Na het lezen

Ik **kijk** terug:

- klopt mijn voorspelling?
- kan ik de **hoofdgedachte** bepalen?
- kan ik de tekst **kort navertellen**?
- wat weet ik nu meer over ...?
- wat wil ik nog weten over ...?

Voor het lezen

Ik **lees** deze tekst:

- om een verhaal te beleven

Ik **verken** de tekst en kijk naar:

- de titel
- de afbeeldingen, de omslag
- de eerste zinnen

Ik **voorspel**: wat zal in deze tekst gebeuren?

Tijdens het lezen

Ik **stel** mezelf **vragen**:

- wat gebeurt er: waar? wanneer? hoe? ...
- wat zie ik in mijn hoofd bij wat er gebeurt?
- welke personages spelen in het verhaal?
- hoe voel ik mij tijdens het lezen?

Als ik een woord niet begrijp,
gebruik ik mijn **woordwijzer**.

Na het lezen

Ik **kijk** terug:

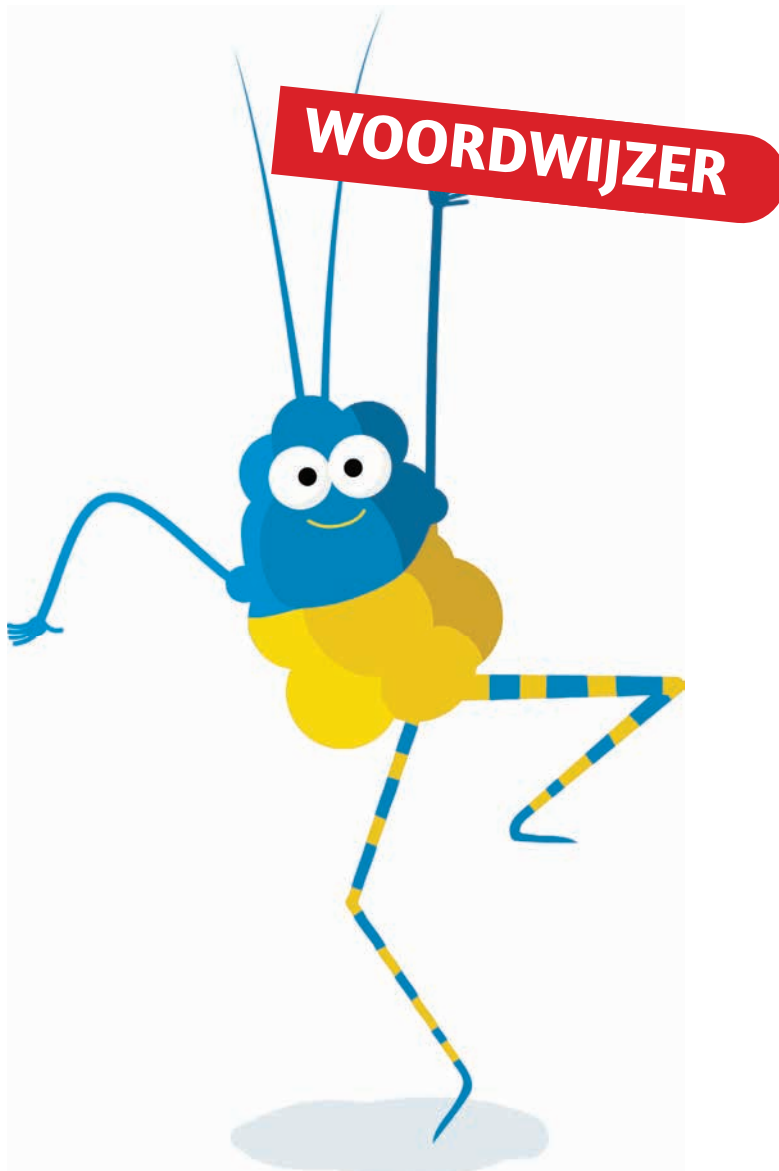
- heb ik de tekst met plezier gelezen? waarom (niet)?
- wat vind ik in de tekst: spannend, grappig, moeilijk, droevig ...?
- welk personage zou ik willen zijn of net niet?
- wat vind ik van de titel?
- voor wie is deze tekst een leestip?

Ik begrijp een woord niet. Wat kan ik doen?

- Ik lees een stukje tekst **voor of na het woord** opnieuw.
- Ik kijk of er een **afbeelding** bij de tekst staat.
- Ik kijk goed naar het **woord**.
Ken ik al delen van het woord?
- Ik **vraag** het aan iemand of **zoek** het woord **op**.

Ik kijk of de gevonden betekenis klopt in de zin.

Hallo, ik ben **Ricardo**.
Ik woon op Aruba en ben 11 jaar oud.
Als straf moet ik op reis met mijn tante Jane.
Om mijn driftbuien te leren beheersen.
Maar of dat gaat helpen?

Ik ben **Ricardo's moeder**.
Vervelend dat die jongen soms kan zijn!
Vooral sinds zijn vader en ik gescheiden zijn. Laat zijn
strengere tante hem maar eens flink aanpakken!

Mijn naam is **Jane Mispel**, Ricardo's oudtante.
Of zoals Ricardo mij noemt: zijn tante.
Ik werk op De Meermin, maar in mijn vrije tijd speel ik graag
voor detective. En dat is maar goed ook! Want op dit schip
gebeuren vreemde dingen ...

***In het Uitprobeerpakket zijn twee hoofdstukken uit het Leesboek toegevoegd.
Leer hier de karakters uit het verhaal alvast kennen.***

Carlito Kraaiennest

Ahoy, landrotten!

Mijn naam is Carlito Kraaiennest, kaperkapitein.

Altijd op zoek naar avontuur op de zeven zeeën!

Driftbuien? Razen en donderen?

Daar hoeft een beetje piraat zich niet voor te schamen!

Eugenio Koers is de naam.

Ik ben de kapitein van een prachtig cruiseschip:

De Meermin.

Al jaren varen we samen van eiland naar eiland.

Ik ben trots op mijn schip en op mijn bemanning!

Kom je deze tekens tegen?

Doe dan dit.

Werk samen met je buur.

Lees de tip.

hoorwoorden

regelwoorden

onthoudwoorden

werkwoordspelling

Studio
spelling —

HANDLEIDING

LESVERLOOP

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Werkwoorden met v en z

Noteer ik lees op het bord. Zoek samen met de leerlingen naar de infinitief 'lezen' door er 'wij' voor te zetten. Doe hetzelfde voor: hij blijft, ik durf, ik wijs, hij reist, ik proef.

Schrijf de **werkwoorden met v en met z** in twee kolommen op het bord. Laat de leerlingen ontdekken dat er in elk werkwoord een v of een z voorkomt. Let erop dat ze de infinitief (bijvoorbeeld blijven) en de persoonsvormen (bijvoorbeeld ik blijf, hij blijft) goed verklanken.

Laat de leerlingen in duo's nog andere werkwoorden met v en z zoeken. Noteer de infinitieven in de juiste kolom op het bord.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

De leerlingen vullen de passende persoonsvormen in.

Uitleg

Neem samen de **uitlegkaart** door. Bekijk ook het **stappenplan werkwoorden** nog eens.

Besluit samen: om de ik-vorm en de hij/jij-vorm van werkwoorden met v en z correct te schrijven moet je de infinitief en de persoonsvormen goed verklanken. Door de verlengingsregel toe te passen wordt de v een f en de z een s.

De letters v en z staan nooit aan het eind van een woord.

Op verkenning

1 Vul de strip in.
Kies uit: blij – durft – durf.

WV1 werkwoorden - 1

Werkwoorden (tt)
Werkwoorden zeggen wat iemand doet of wat er gebeurt.

Maak in je hoofd de zin: Kun je ...?
Kun je **lopen**? Ja, dus lopen is een werkwoord.
Kun je **molen**? Nee, dus molen is geen werkwoord.

Werkwoorden hebben verschillende vormen.

- Is het een persoonsvorm?**
Stel de ja/nee-vraag. **Is** het veranderd?
Kom je morgen? **Is** het veranderd?
De persoonsvorm staat vooraan. Daarna volgt bijna altijd het **onderwerp**.
Stel de vraag: wie/wat + persoonsvorm.
- Kies de juiste persoonsvorm.**

ik-vorm (stam)	jij/hij-vorm (stam + t)	wij/jullie-vorm (infinitiefvorm)
Ik loop.	Jij loopt.	Wij lopen.
Vind je?	Hij vindt.	Jullie vinden.
	Tom speelt.	De jongens spelen.

 - De **stam**: zet ik voor het werkwoord. Meestal is dat de infinitief zonder -en.
Ik loop. Ik vind. Ik lees.
 - De **infinitief**: zo staat het werkwoord in het woordenboek. De infinitief eindigt op -en.
lopen vinden lezen

stappenplan werkwoorden

Aan de slag

DIFFERENTIATIE

Alle opdrachten van deze les kunnen individueel of in duo's aangepakt worden. Het werken met een partner is te verkiezen omdat de leerlingen zo bij twijfel kunnen overleggen.

LEERWERKBOEK

Opdracht 2

De leerlingen kleuren de wolken die bij elkaar horen: de infinitief en de bijbehorende persoonsvormen.

Opdracht 3

De leerlingen zetten de persoonsvormen in de passende kolom: werkwoorden met v in de infinitief en werkwoorden met z in de infinitief.

Opdracht 4

De leerlingen schrijven de passende infinitief.

Opdracht 5

De leerlingen vullen de juiste persoonsvorm in het rooster in. De gekleurde vakjes vormen het woord *surft*. Laat de leerlingen daarvan ook de infinitief vormen (surfen) en wijs hen op het verschil tussen werkwoorden met v en werkwoorden met f.

Terugkijken

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Opdracht 6

Dictee

Dicteer drie zinnen. De leerlingen schrijven de zinnen op een blaadje. Na het dictee vergelijken ze hun werk met elkaar. Dan wordt het werk klassikaal verbeterd. Let erop dat de leerlingen ook telkens het onderwerp bij de persoonsvormen schrijven.

- Wat schrijf jij allemaal op?
- Hij blijft altijd thuis, maar wij blijven nooit thuis!
- Mama leest een spannend boek.

Aan de slag

- 2 Welke vormen van hetzelfde werkwoord horen bij elkaar?
Geef de wolken die samen horen dezelfde kleur.

- 3 Schrijf deze groepjes woorden in de juiste kolom.
leven - ik leef / reizen - ik reis / lezen - ik lees / blazen - ik blaas / graven - ik graaf / kiezen - ik kies / durven - ik durf / schrijven - ik schrijf / wijzen - ik wijs / beloven - ik beloof

werkwoorden met v	werkwoorden met z

- 4 Schrijf van deze werkwoorden de infinitief op.

ik durf	durven	ik proef	
ik geef		hij blijft	
zij leest		ik reis	

- 5 Vul de juiste persoonsvorm in.
Let op: 'ij' schrijf je als 'i' en 'j' in twee vakjes.

lezen	→ hij	<input type="text"/>
durven	→ ik	<input type="text"/>
reizen	→ hij	<input type="text"/>
blijven	→ ik	<input type="text"/>
leven	→ hij	<input type="text"/>

Welk werkwoord lees je van boven naar beneden?

De knaap _____!

Terugkijken

- 6 Dictee
Luister goed naar de zinnen. Schrijf ze op een blaadje.

MATERIAAL

- uitlegkaarten WW1 en stappenplan werkwoorden
- leerwerkboek p. 62 - 63

DIDACTISCHE INFO

De leerlingen kunnen al werkwoorden in de tegenwoordige tijd schrijven. In deze les focussen we op werkwoorden met v en z. Laat de leerlingen telkens goed verklanken. Wijs de leerlingen erop dat een persoonsvorm nooit kan eindigen op v of z.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Gericht samenwerken in duo's om tot een oplossing te komen.
- Strategieën toepassen om vragen en opdrachten op te lossen.

TIP

Digitaal vind je veel mogelijkheden om met dit probleem op een speelse manier aan de slag te gaan, mocht dat nodig blijken. Je kunt deze opdrachten bijvoorbeeld bij het hoekenwerk plannen.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **de infinitief**
het hele werkwoord, zoals het in het woordenboek staat.
'Blijven' is de infinitief van 'blijf' en 'lezen' is de infinitief van 'lees'.

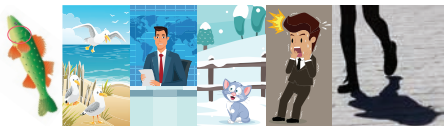

LESVERLOOP

Op verkenning

1

Verbind elke afbeelding met het juiste woord.

zenuwachtig sneeuwen kieuwen nieuws schaduw meeuwen

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Lees de raadsels. De leerlingen raden.

- Ze zitten achteraan op de kop van een vis en zorgen ervoor dat de vis kan ademen. (de kieuwen)
- Als je naar zee gaat, hoor je ze al van ver krijsen. Deze witte vogels durven zelfs voedsel te stelen van de mensen op de dijk. (de meeuwen)
- (Boots met je handen een vogel na; zie *Praktische info*) Wat zie ik nu op het bord? (de schaduw van een vogel)

Schrijf in drie kolommen naast elkaar: **woorden met eeuw**, **woorden met ieuw** en **woorden met uw**. Laat de leerlingen de woorden rubriceren.

Reik de andere onthoudwoorden aan en laat de leerlingen ook die woorden rubriceren. Als er nog tijd is, kun je ook naar rijmwoorden vragen.

Laat de leerlingen de woorden goed verklanken en beluisteren.

- Bij eeuw en ieuw hoor je de u niet, maar schrijf je die wel.
- Bij uw hoor je een lange u, maar schrijf je maar één letter met w erna.

Een w op het einde van een woord wordt in het Nederlands altijd voorafgegaan door een u. Uitzonderingen hierop zijn leenwoorden zoals 'show, interview ...': ga daar enkel op in als de leerlingen dit ter sprake brengen.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

De leerlingen verbinden de zes woorden van de week met de passende afbeelding.

Uitleg

Lees samen de **uitleg**. Bekijk vervolgens samen de **uitlegkaart**.

De leerlingen kruisen het juiste rondje aan: **H** voor **hoorwoorden**.

Ze lezen de woorden van de week en eventueel de extra woorden. Laat hen alle woorden hardop verklanken.

H3 hoorwoorden - 3

Woorden met eeuw en ieuw

Je hoort **eeuw**.

Je schrijft **eeuw**.

meeuw

Je hoort **ieuw**.

Je schrijft **ieuw**.

nieuw

Woorden met uw

Je hoort **uw**.

Je schrijft **uw**.

duw

Eindigt een woord op **w**?
Dan komt er een **u** voor.

Eeuw, ieuw en **uw** staan vaak aan het einde van een woord. Maar niet altijd.
duwen sneeuwvlokken
nieuwjaar zenuwachtig

de meeuw

woorden van de week

de meeuwen
sneeuwen
de kieuwen
het nieuws
de schaduw
zenuwachtig

extra woorden

eeuwig
We schreeuwen.
benieuwd
We vernieuwen.
de zenuwen
schuwe

Aan de slag

DIFFERENTIATIE

Alle opdrachten uit deze les kunnen individueel of in duo's aangepakt worden. Het werken met een partner is te verkiezen omdat de leerlingen elkaar dan kunnen helpen bij het verklanken van de woorden. Zo is er minder kans dat er fouten blijven staan. Stimuleer de leerlingen om elk om de beurt te werken zodat er een gelijkwaardige inbreng is.

LEERWERKBOEK

Opdracht 2

De leerlingen rubriceren de sneeuwballen.
Ze omcirkelen de woorden met eeuw.
Ze onderstrepen de woorden met ieuw.
Ze kleuren de woorden met uw.

Opdracht 3

De leerlingen rubriceren woorden met eeuw, ieuw en uw.

Opdracht 4

De leerlingen zoeken de negen woorden in de slang en zetten er telkens een streep tussen. Daarna rangschikken ze de gevonden woorden met eeuw alfabetisch.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 5

De leerlingen vullen in de zinnen woorden met eeuw, ieuw of uw aan.

Aan de slag

2 Sneeuwballen met eeuw, ieuw en uw

- Omcirkel de woorden met eeuw.
- Onderstreep de woorden met ieuw.
- Kleur de woorden met uw.

3 Schrijf de woorden in de juiste kolom.

- Kies uit: zeeleeuwen – waarschuwing – benieuwd – vernieuwen – duwen – eeuwig – zenuwachtig – sneeuwbal – nieuwslezer

woorden met eeuw	woorden met ieuw	woorden met uw

4 Zet strepen tussen de woorden in de woordenslang.

In alle woorden zitten de letters uw.

Rangschik de woorden met eeuw alfabetisch.

Terugkijken

5 Vul eeuw, ieuw of uw in en schrijf.

- De l_____en liggen rustig in de schad_____.
- Mijn fiets is fonkeln_____!
- D_____en is onbeleefd!
- De timmerman schuurt het r_____e hout.
- Vern_____en ze eindelijk dat fietspad?

MATERIAAL

- afbeelding van een vis met kieuwen, een meeuw en een schaduw (eventueel).
- digibord of een zaklamp en een vel wit papier
- uitlegkaart H3
- leerwerkboek p. 64 - 65

PRAKTISCHE INFO

- Een digibord of beamer is handig om schaduwen te tonen. Of je gebruikt een zaklamp, je handen en een wit blad papier op het bord.
- Zorg ervoor dat de woorden van de week zichtbaar zijn in de klas (bord of spellinghoek).

DIDACTISCHE INFO

- De lettercombinaties ieuw en eeuw kwamen al in het tweede leerjaar ter sprake, woorden met uw in het derde leerjaar.
- De klanken eew, ieuw en uuw schrijf je als eeuw, ieuw en uw. Ze horen bij de hoorstrategie.
- Het moet een gewoonte worden om deze lettercombinaties juist te schrijven. Geef de leerlingen voldoende kansen om deze lettercombinaties te oefenen.

TIP

- Leg uit hoe de leerlingen kunnen samenwerken: bij elk onderdeel van een opdracht overleggen ze eerst met elkaar om dan de oplossing op te schrijven. Of ze maken de opdracht individueel en vergelijken daarna hun oplossingen.
- Bied eventueel ook nog opdrachten aan die de leerlingen in contractwerk kunnen maken, zodat ze regelmatig nog eens kunnen oefenen.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Onder begeleiding verband zien tussen nieuwe informatie en informatie waarover ze reeds beschikken.
- Op een constructieve manier elkaar verbeteren en met feedback omgaan.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **ruw**
niet glad, oneffen
De dop van de walnoot voelt ruw aan.
- **sluw**
slim, maar ook gemeen
De vos is een sluw dier.
- **de kieuw**
spleet waardoor vissen kunnen ademen onder water (zie afbeelding)
De kieuwen van die vis gaan open en dicht.
- **de meeuw**
een witte vogel die je veel bij water ziet (zie afbeelding)
Aan zee zie je veel meeuwen; ze maken veel lawaai.
- **de schaduw**
plaats waar geen direct zonlicht op valt
Het is veel te warm, ik ga in de schaduw zitten.
- **benieuwd**
nieuwsgierig
Ik ben benieuwd of hij komt.
- **zenuwachtig**
onrustig, niet kalm, nerveus
Ik ben zenuwachtig voor die grote toets.
- **eeuwig**
zonder einde
Je kunt niet eeuwig boos blijven!
- **waarschuwen**
wijzen op een gevaar
De vloer is glad! Ik heb je nog gewaarschuwd.
- **vernieuwen**
nieuw maken
Zijn huis is helemaal vernieuwd: het is echt modern nu.

LESVERLOOP

Op verkenning

Op verkenning

1 **Kies twee kleuren.**
Geef persoonsvormen in de tegenwoordige tijd en in de verleden tijd een andere kleur.

Gisteren spraken we over jullie huisdieren. Kun je nog iets vertellen?

Mijn vis zwom altijd maar in het rond!

Ik wandel graag met mijn hond.

Mijn vogel vloog weg uit de kooi.

Ik vind mijn hamster het liefst.

Wij vonden onze poes het mooist!

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Tegenwoordige tijd en verleden tijd

De leerlingen zitten per vier. Elk groepje krijgt een zakje met strookjes (zie *Praktische info*). Om de beurt nemen ze een strookje uit het zakje, lezen ze de zin hardop en rangschikken ze bij 'vroeger' (verleden tijd) of 'nu' (tegenwoordige tijd). Let erop dat de leerlingen de juiste begrippen (tegenwoordige tijd en verleden tijd) hanteren.

- Merken jullie de verschillen bij de persoonsvormen in de verleden tijd? (bijvoorbeeld: de klank verandert, hij eindigt op de(n) of te(n), het is een volledig ander woord dan in de tegenwoordige tijd)

Vertel de leerlingen dat jullie in deze les focussen op werkwoorden in de verleden tijd.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

De leerlingen geven de persoonsvormen in de tegenwoordige tijd en die in de verleden tijd een andere kleur.

Uitleg

Neem samen de **uitlegkaart** en het **stappenplan werkwoorden** door. Volg het stappenplan en wijs de leerlingen ook op werkwoorden met klankverandering. Laat de leerlingen de stappen goed verwoorden.

ww2 werkwoorden - 2

Werkwoorden (vt)
Soms staat het werkwoord in de tegenwoordige tijd. Dan gebeurt het nu (zie uitlegkaart WW1).

Soms staat het werkwoord in de **verleden tijd**. Dan is het al gebeurd.

Werkwoordvormen in de verleden tijd hebben soms een **klankverandering**.

Wij zingen. Wij zongen.

1. Is er klankverandering of geen klankverandering?
2. Kies de juiste persoonsvorm.
Geen klankverandering: vertrek altijd van de **stam**.

ik/jij/hij-vorm: **stam +de of +te** wij-vorm: **stam +den of +ten**
Ik wandel**de**. Wij wandel**den**.
Tom stap**te**. De jongens stap**ten**.

Klankverandering

infinitief	ik/jij/hij/zij	wij/jullie/zij
lopen	liep	liepen
vinden	vond	vonden
worden	werd	werden
zien	zag	zagen

stappenplan werkwoorden

Is het een **werkwoord**? **nee** → Volg het hoor-, regel- of onthoudspoor.

↓ ja

Is het een **persoonsvorm**? Stel de ja/nee-vraag.

↓ ja

Is het **tegenwoordige tijd (tt)** of **verleden tijd (vt)**?

↓

Kijk naar het **onderwerp**. Kies de juiste persoonsvorm.

tt	stam + t	infinitievorm
Ik loop.	Jij loopt.	Wij lopen.
Vind je?	Hij vindt.	Jullie vinden.
	Tom loopt.	De jongens spelen.

vt	klank verandert	stam + te(n)	stam + de(n)
Ik liep.	Wij liepen.	Ik/wij werkte(n).	Ik/wij speelde(n).
Jij vond.	Jullie vonden.	Jij/jullie danste(n).	Jij/jullie reisde(n).
Hij vroeg.	Zij vroegen.	Hij/zij wachtte(n).	Hij/zij antwoordde(n).

Aan de slag

DIFFERENTIATIE

Alle opdrachten uit deze les kunnen individueel of in duo's aangepakt worden. Het werken met een partner is te verkiezen omdat de leerlingen dan met elkaar kunnen overleggen.

LEERWERKBOEK

Opdracht 2

De leerlingen geven de wolken met werkwoorden in de tegenwoordige tijd en de wolken met werkwoorden in de verleden tijd elk een andere kleur.

Opdracht 3

De leerlingen schrijven de persoonsvormen in de juiste kolom: *stam* + *-de(n)* / *stam* + *-te(n)* / *klankverandering*. Ze kleuren in de eerste en tweede kolom de stam. Op die manier wordt duidelijk wat erbij komt in de verleden tijd.

Opdracht 4

De leerlingen schrijven de verleden tijd telkens in het rooster. Wijs hen nog eens extra op werkwoorden met klankverandering. Ze kleuren de afbeelding van het dier dat ze van boven naar onder lezen in de gekleurde vakjes (krokodil).

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 5

De leerlingen vormen de juiste persoonsvorm (verleden tijd) in de gegeven zinnen. Opgelet: voor de eerste zin zijn twee oplossingen mogelijk: wilde of wou.

Aan de slag

2

Kies twee kleuren.

Geef persoonsvormen in de tegenwoordige tijd en de persoonsvormen in de verleden tijd een andere kleur.

3

Schrijf deze groepjes woorden in de juiste kolom.

Kleur de STAM bij de persoonsvorm in de verleden tijd.

wij spelen - wij speelden / ik zweet - ik zweette / jij leest - jij las / hij deelt - hij deed / zij maken - zij maakten / ik kook - ik kookte / ik vind - ik vond / jullie schrijven - jullie schreven

stam + -de(n)	stam + -te(n)	klankverandering
ik leef - ik leefde		

4

Verander de tegenwoordige tijd in de verleden tijd.

Let op de klankverandering!

Ik kruip.	→ Ik	k	r	o	o	p
Ik grijp.	→ Ik					
Ik moet.	→ Ik					
Ik kan.	→ Ik					
Ik buig.	→ Ik					
Ik draag.	→ Ik					
Ik roep.	→ Ik					
Ik sla.	→ Ik					

Welk woord lees je van boven naar onder in de gekleurde vakjes? Kleur de juiste afbeelding.

Terugkijken

5

Vul de juiste persoonsvorm in. Gebruik de verleden tijd.

- (willen) Ik _____ niet kijken!
 (lopen) Jullie _____ door de beek.
 (vinden) Pieter _____ het boek saai.
 (wandelen) Hij _____ liever.

MATERIAAL

- per 4 leerlingen: een zakje met 12 strookjes (zie *Praktische info*)
- een uitwisbare stift en een doekje (eventueel, zie *Tip*)
- uitlegkaarten WW2 en stappenplan werkwoorden
- leerwerkboek p. 66 - 67

PRAKTISCHE INFO

Zorg voor een zakje met 12 strookjes per 4 leerlingen.

Op de strookjes staan deze zinnen:

Vroeger **liep** ik veel.

De bakker **kneedt** het deeg.

Hij **lachte** heel luid gisteren.

Waarom **liep** je weg?

Zij **zingen** een mooi lied.

We **zingen** samen.

Gisteren **zongen** zij een lied.

Blijven jullie lang weg?

Kaatje en Katrien **bleven** op de boerderij.

Jij **zegt** niets.

Ik **zei** wat ik dacht.

In de oorlog **was** er weinig voedsel.

Lamineer de strookjes. Zo kun je ze later nog gebruiken.

DIDACTISCHE INFO

- De leerlingen kunnen al werkwoorden in de tegenwoordige tijd schrijven. Je focust nu op werkwoorden in de verleden tijd.
- Het is belangrijk om het stappenplan te volgen.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Gericht samenwerken in duo's om tot een oplossing te komen.
- Strategieën toepassen om vragen en opdrachten op te lossen.

TIP

Je kunt de zakjes uit de fase *Op verkenning* ook gebruiken tijdens hoekenwerk. Vervang de strookjes af en toe.

Bijvoorbeeld:

(vt) ik antwoord...

De leerlingen vullen met een uitwisbare stiften de letters in. Ze controleren elkaar. Zorg voor een correctiesleutel bij elk zakje.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **verleden tijd**
wat vroeger gebeurde
'Liep' is de verleden tijd van 'loop'.

LESVERLOOP

Op verkenning

1 Omcirkel de woorden met (aai), (ooi) en (oei).

Jelle en Sara beleven de spannendste avonturen.
In een roeilbootje drijven ze af richting volle zee.
Het waait enorm.
Een witte haai draait om het bootje heen.
Verdwaalde boeien drijven voorbij.
Ziet Jelle nu een eiland? Ja!
Het is te mooi om waar te zijn!

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Wijs de leerlingen op de **letterkaarten** aan de muur (zie *Praktische info*). Lees telkens een woord uit deze reeks: draaimolen, nooit, vogelkooien, moeite, grasmaaier, stoeien, vlooien, lawaai. De leerlingen staan achter hun stoel en draaien zich bij elk woord vliegensvlug in de richting van de juiste letterkaart.

In een grotere ruimte kun je de leerlingen naar de juiste letterkaart laten lopen.

Laat de leerlingen rijmwoorden bedenken op de woorden stoeien (knoeien, boeien, roeien), vlooien (kooien, dooien, hooien) en lawaai (maai, zaai, haai).

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

De leerlingen omcirkelen de zes woorden met aai, ooi en oei.

Uitleg

Lees samen de **uitleg**. Bekijk vervolgens samen de **uitlegkaart**. Leg de nadruk op aai, ooi en oei in het midden van een woord en op de schrijfwijze ervan: aai is een tweeklank, maar we schrijven drie letters: aai.

H4

hoorwoorden - 4

Woorden met aai, oei en ooi
Je hoort aai, oei en ooi.
Je schrijft aai, oei en ooi.

Aan het einde van een woord schrijf je nooit .

Aai, oei en ooi staan ook in het midden van een woord.

grasmaaier
mooiste
gloeilamp

woorden van de week

de boeien
de gloeilamp
de grasmaaier
de moeite
mooiste
vermoeid

extra woorden

de tigerhaaien
de vogelkooien
het toernooi
opgroeien
Wij stoeien.
Wij graaien.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

Alle opdrachten in deze les zijn **herhalingsopdrachten**.

De leerlingen gaan daarom individueel aan de slag. Na elke opdracht bespreken ze in duo's hun antwoorden. Daarbij kunnen ze de uitlegkaart raadplegen indien nodig.

Opdracht 2

De leerlingen geven de klanken aai, ooi en oei elk een andere kleur. Ze zoeken zelf nog drie woorden (aai, ooi en oei).

Opdracht 3

De leerlingen vullen het gepaste woord met aai, ooi of oei aan.

Opdracht 4

De leerlingen zoeken in het wiel met letters een lang woord met aai, ooi en oei.

Opdracht 5

De leerlingen vullen de gepaste persoonsvorm of het gepaste enkelvoud/meervoud in.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

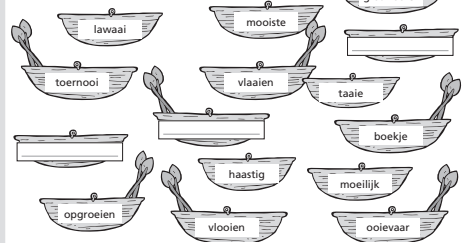
Opdracht 6

De leerlingen vullen de woorden in de zinnen aan met aai, ooi of oei.

Aan de slag

2 Kies drie kleuren.

- Geef woorden met aai, ooi en oei een andere kleur.
- Bedenk zelf nog een woord met aai, ooi en oei.

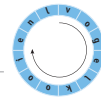
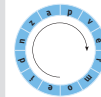
3 Vul de woorden in de zinnen aan.

Zij st. Maggy n. De koe l.

4 Zoek in elk wiel een woord met aai, ooi of oei.

Schrijf de woorden op.

5 Vul de juiste vorm in.

Ik zwaai.	Wij _____.	Zij knoeien.	Ik k _____.
één kraai	zeven _____.	Wij strooien.	Kim str _____.
Hij groeit.	De bomen _____.	één vlo	veel vl _____.
Ik snoei.	Papa sn _____.	Zij zaaien.	Ali _____.

Terugkijken

6 Vul aai, ooi of oei in.

Schrijf de woorden op.

- Doe maar geen m. _____ te!
- Vader m. _____ t het gras.
- Wie is de uitvinder van de gl. _____ lamp?
- Ik ben echt verm. _____ d!
- Dat is mijn m. _____ ste broek.
- Doe dat n. _____ t meer!

MATERIAAL

- letterkaarten: aai, ooi en oei (zie *Praktische info*)
- uitlegkaart H4
- leerwerkboek p. 68 - 69

PRAKTISCHE INFO

Maak drie grote letterkaarten: aai, ooi en oei. Hang ze bij voorkeur aan drie verschillende muren van de klas (zie *Op verkenning*).

DIDACTISCHE INFO

- Deze les is een herhalingsles. In het tweede en het derde leerjaar hebben de leerlingen woorden met aai, ooi en oei correct leren schrijven.
- De klanken aaj, ooj en oej schrijf je als aai, ooi en oei. Ze horen bij de hoorstrategie.
- Het moet een gewoonte worden om deze lettercombinaties juist te schrijven. Geef de leerlingen voldoende kansen om deze lettercombinaties te oefenen.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Onder begeleiding verband zien tussen nieuwe informatie en informatie waarover ze reeds beschikken.
- Op een constructieve manier elkaar verbeteren en met feedback omgaan.

TIP

- Je kunt van het spelletje bij *Op verkenning* op een ander moment een variant spelen. Toon een woordkaart aan de klas. Eén leerling mag de kaart niet zien. Alle leerlingen beelden het woord uit. Eén leerling moet het woord raden en schrijft het op het bord.
- Speel het 'stoepkrijtspel' met de klas op de speelplaats. Teken drie grote cirkels. In de eerste schrijf je aai, in de tweede ooi en in de derde oei. Verdeel de leerlingen over de drie cirkels. In een bakje op een centrale plaats - ongeveer even ver van de drie cirkels - ligt stoepkrijt: er is één krijtje minder dan er leerlingen in een cirkel staan. Vertel een verhaal met woorden met aai, ooi en oei. Wanneer je een aai-woord leest, rennen de leerlingen uit de aai-cirkel zo snel mogelijk naar het bakje, nemen een stuk stoepkrijt en schrijven het woord in de cirkel. De leerling die geen stukje krijt wist te bemachtigen, mag in een andere cirkel gaan staan. Ook leerlingen die het woord fout schreven, mogen een andere cirkel kiezen. Na enkele woorden kun je de groepen eens naar een volgende cirkel laten gaan. Dit spel werd ook in het tweede en het derde leerjaar als tip gegeven. Indien de leerlingen het toen gespeeld hebben, vergeet het weinig uitleg.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **vermoeid**
zich moe voelen
De jogger ging vermoeid op het bankje zitten.
- **knoeien**
kliederen, morsen
Jan knoeit wanneer hij kookt.
- **stoeien**
worstelen, spelend vechten
De katten liggen te stoeien op de mat.

LESVERLOOP

Op verkenning

1

Verbind de woorden die samen horen.

- acht + tien =
- huis + sleutel =
- feest + dag =
- door + rijden =
- hoofd + doek =
- boot + tocht =

- boottocht
- hoofddoek
- achttien
- huissleutel
- doorrijden
- feestdag

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Geef 12 leerlingen elk een woordkaart (zie *Praktische info*). Zij gaan nu op zoek naar hun **woordpartner**. Ze wandelen in stilte door de klas en bekijken de woorden van de andere leerlingen. Als ze een goede samenstelling hebben, brengen ze de kaarten bij jou. Hang die op het bord en schrijf de samenstelling ernaast. Bijvoorbeeld: boot + tocht is boottocht.

Het is mogelijk dat de leerlingen met *door* en *tocht* gaan samen staan, maar dan blijven *boot* en *rijden* over. Keur het gemaakte woord natuurlijk goed, maar stimuleer de leerlingen om met z'n vieren twee andere samenstellingen te zoeken.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

De leerlingen kleuren wat samen hoort. Bijvoorbeeld acht + tien is achttien. Ze gebruiken voor elke samenstelling een andere kleur. Kom samen tot het besluit dat we bij deze woorden verschillende stappen moeten volgen: het zijn **regelwoorden**.

Uitleg

Lees samen de **uitleg**. Bekijk vervolgens samen de **uitlegkaart**. De leerlingen kruisen het juiste rondje aan: **R** voor **regelwoorden**. Benadruk dat ze goed moeten weten van welke woorden de samenstelling is gemaakt.

Bij sommige samenstellingen hoor je niet alle medeklinkers, maar moet je ze wel schrijven. Keer terug naar de woordkaarten uit de verkenningfase. De leerlingen duiden aan welke medeklinkers ze niet horen, maar die er wél staan. Bijvoorbeeld *boottocht* bestaat uit *boot* en *tocht*, *feestdag* bestaat uit *feest* en *dag* ...

R5

regelwoorden - 5

Samenstellingen

Een samenstelling bestaat uit meerdere woorden. Schrijf de woorden aan elkaar.

Voorbeelden

fiets + tas = fietstas
boot + tocht = boottocht

Soms hoor je niet alle klanken in de samenstelling. Toch schrijf je alle letters van de twee woorden.

vuur + rood = vuurrood
boot + tocht = boottocht
hoofd + pijn = hoofdpijn
kast + deur = kastdeur

boeken + kast = boekenkast
woorden + boek = woordenboek

Rij je vooruit? Kijk dan door de voorruit.
Rij je achteruit? Kijk dan door de achterruit.

woorden van de week

de boottocht
de feestdag
de hoofddoek
de huissleutel
doorrijden
achttien

extra woorden

de feesttent
de handdoek
de huiskamer
de postbuis
de sporttas
het kleurpotlood
het nachtdier
het vogelnest

Aan de slag

DIFFERENTIATIE

Laat de duo's de gevonden woorden vergelijken bij opdracht 2 en 3.

LEERWERKBOEK

Opdracht 2

De leerlingen schrijven de woorden in de juiste kolom.

Opdracht 3

De leerlingen maken samenstellingen door voor de drie woordstukjes één passend woord te zetten. Ze kruisen ook de samenstellingen aan waarin je niet alle medeklinkers hoort.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 4

De leerlingen vullen woorden in zinnen aan.

Aan de slag

2

Schrijf de samenstellingen in de juiste kolom.

Kies uit: lachbui – vogelnest – achterruit – nachtdier – huiskamer – huissleutel – feestdag – geldkist – handdoek – kleurpotlood

samenstelling	samenstelling waar ik niet alle medeklinkers hoor
voor deur	voorruit
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

3

Maak samenstellingen.

- Schrijf het woord dat voor de drie stukjes past.

- Zet een kruisje bij de samenstellingen waarin je niet alle medeklinkers hoort.

z _____	-diploma -bad -les	w _____	-dicht -pistool -lentie
z _____	-kool -stof -stok	k _____	-lamp -telefoon -rol
s _____	-klontje -biet -pot	r _____	-door -op -hoek
h _____	-stuk -letter -doek	b _____	-kast -netel -slang

Terugkijken

4

Vul in en schrijf.

Bij dat gat in de weg moet je goed o_____assen.

Je moet niet al je geld in één dag uit_____even.

Dit mooie boek houd ik zelf. Dat ga ik niet we_____even.

Mijn vader moet op het pos_____antoor een pakje afhalen.

Brussel is de hoof_____tad van België.

De nieuwe kip moet zich aan de groep aa_____assen.

MATERIAAL

- 12 woordkaarten (zie *Praktische info*)
- uitlegkaart R5
- leerwerkboek p. 70 - 71

PRAKTISCHE INFO

Maak de volgende woordkaarten (delen van samenstellingen): boot, tocht, feest, dag, hoofd, doek, huis, sleutel, door, rijden, acht, tien.

DIDACTISCHE INFO

- De leerlingen kennen het begrip samenstellingen en kunnen zelfstandig samenstellingen maken.
- Het is belangrijk dat de leerlingen weten uit welke stukjes (woorden) de samenstelling is gemaakt om ze correct te kunnen schrijven. Leg daar dus de nadruk op.
- Er gaat extra aandacht naar samenstellingen waarin je niet alle medeklinkers hoort (bijvoorbeeld: vuurrood, kastdeur ...).
- Let op: de leerlingen kunnen ook samenstellingen maken met tussenletters zoals beresterk of berenklauw of afleidingen zoals waardeloos, reusachtig. Parkeer deze woorden op een aparte plek (bv. het zijbord), maar besteed er verder niet al te veel aandacht aan.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Leren leren: expliciteren van een gebruikte strategie.

TIP

Laat de leerlingen, bijvoorbeeld tijdens een vrij moment, samenstellingen maken. Dat kan ook in groepjes. Elke groep krijgt een woord waarmee ze zo veel mogelijk samenstellingen moeten maken. Welke groep verzamelt de meeste juist geschreven samenstellingen?

Wijs de leerlingen erop dat het opgegeven woord zowel vooraan als achteraan in de samenstelling kan staan (*huissleutel*, *sleutelbos* ...). Het is ook leuk om onbestaande samenstellingen te maken zoals een strikjesboom, een neushoed of een hittedrank ...

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **de postduif**
duif die men africht voor het overbrengen van postberichten
Vroeger gebruikte men postduiven om berichten te versturen.
- **het luchtkussen**
een airbag noemen we een luchtkussen, maar ook springkastelen zijn luchtkussens
De kinderen amuseren zich goed op het luchtkussen.

LESVERLOOP

Aan de slag

Vertel de leerlingen dat ze vandaag verschillende opdrachten maken om later in deze les dokter Hartelijk, die is gevangengenomen, te kunnen bevrijden.

LEERWERKBOEK

Alle opdrachten in deze les zijn **herhalingsopdrachten**.

De leerlingen gaan meteen aan de slag.

De leerlingen kunnen de uitlegkaarten raadplegen indien nodig.

Opdracht 1

De leerlingen vullen aai, ooi of oei in.

Opdracht 2

De leerlingen vullen eeuw, ieuw of uw in.

Opdracht 3

De leerlingen zoeken de samenstellingen en schrijven ze vervolgens helemaal op. Let op: bij 'doo...ijden' zijn twee oplossingen mogelijk: doorrijden en doodrijden.

Opdracht 4

De leerlingen geven de persoonsvormen in de tegenwoordige tijd en de persoonsvormen in de verleden tijd telkens een andere kleur.

DIFFERENTIATIE

Dit is een herhalingsles. Een korte instructie is voldoende. Begeleid enkel de leerlingen die moeite hebben met de opdrachten en zonder jouw hulp niet verder kunnen. Neem met hen de opdrachten stap voor stap door of laat hen in kleine groepen werken. Alle opdrachten kunnen ook individueel gemaakt worden.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 5

In deze opdracht komen een aantal spelproblemen uit blok 4 speels aan bod. De leerlingen schrijven het gevonden woord telkens in de hokjes en vullen daarna de gevraagde letter in bij de proefbuizen. Zo komen ze uiteindelijk tot de oplossing 'sleutel'.

Aan de slag

1 Vul aai, ooi of oei in.

Schrijf de woorden op.

Doe geen m_____te! _____ gras m_____en
 Jelle _____t de hamster. _____ zout str_____en
 Ik ben verm_____d. _____ nu of n_____t
 De jongens st_____en. _____ een hels law_____
 Je bent een kn_____er! _____ vogelk_____en

2 Vul eeuw, ieuw of uw in.

Schrijf de woorden op.

De k_____en van de vis _____ luid schr_____en
 sn_____in de lucht _____ r_____e planken
 100 jaar = een _____ de sl_____e vos
 niet rustig, maar zen_____achtig _____
 een n_____slezer _____
 de keuken vern_____en _____

3 Zoek de samenstellingen en schrijf.

boo_____ocht fees_____ag hui_____leutel

 ach_____ien fees_____ent doo_____ijden

 han_____oek nach_____ier vuu_____ood

4 Kies twee kleuren.

Geef de persoonsvormen in de tegenwoordige tijd en in de verleden tijd een andere kleur.

liepen woonde koken naait weet
 zongen zingen lazten merkte durf schreeuwden
 zwaaide

Terugkijken

5 Professor Steen houdt dokter Hartelijk gevangen in zijn laboratorium.

Vul de woorden in en kraak de cijfercode.

Pluk een zwarte veer van een _____
 Die moet 300 jaar oud zijn. Dat zijn drie _____

Vul de verleden tijd van lopen en van spelen in.

Wij _____ Wij _____

Roer met een _____ in het mengsel in de _____

Je kunt dokter Hartelijk bevrijden met een ...

In deze les komen alle **spelproblemen van blok 4** aan bod. Verwijs naar de woorden aan het bord. Verwijs ook naar de **uitlegkaarten** die bij deze les kunnen gebruikt worden.

HS hoorwoorden - 3

Woorden met eeuw en leuw
Je hoort **eeuw**.
Je schrijft **eeuw**.
meeuw
Je hoort **leuw**.
Je schrijft **leuw**.
nieuw

Woorden met uw
Je hoort **uw**.
Je schrijft **uw**.
duw

woorden van de week
de meeuwen
sneeuwen
de kieuwen
het nieuws
de schaduw
zenuwachtig

extra woorden
eeuwig
We schreeuwen.
Denieuwd
We vernieuwen.
de zenuwen
schuwe

Eindigt een woord op **w**?
Dan komt er een **u** voor.
Euw, **l**euw en **u**w staan vaak aan het einde van een woord. Maar niet altijd.
duwen **s**neeuw**v**lokken
nieuw**j**aar **z**enuw**w**achtig

de meeuw

HS hoorwoorden - 4

Woorden met aal, oel en ool
Je hoort **aal**, **oel** en **ool**.
Je schrijft **aal**, **oel** en **ool**.

woorden van de week
de boeien
de gloeilamp
de grasmaaiër
de moeite
mooiste
vermoeid

extra woorden
de tijgerhaaien
de vogelkoolen
het toernooi
ogroepen
Wij stoelen.
Wij graaien.

Aan het einde van een woord schrijf je nooit **j**.
Aal, **oel** en **ool** staan ook in het midden van een woord.
grasmaaiër
mooiste
gloeilamp

RS regelwoorden - 5

Samenstellingen
Een samenstelling bestaat uit meerdere woorden.
Schrijf de woorden aan elkaar.

Voorbeelden
fiets + tas = fietstas
boot + tocht = boottocht

Soms hoor je niet alle klanken in de samenstelling. Toch schrijf je alle letters van de twee woorden.
vuur + rood = vuurood
boot + tocht = boottocht
hoofd + pijn = hoofdpijn
kast + deur = kastdeur

boeken + kast = boekenkast
woorden + boek = woordenboek

Rij je vooruit? Kijk dan door de voorruit.
Rij je achteruit? Kijk dan door de achteraftuit.

woorden van de week
de boottocht
de feestdag
de hoofdhoek
de huissleutel
doorrijden
achtien

extra woorden
de feesttent
de handdoek
de huiskamer
de poststaf
de sporttas
het kleurpotlood
het nachtdier
het vogelnest

WS werkwoorden - 1

Werkwoorden (tt)
Werkwoorden zeggen wat iemand doet of wat er gebeurt.

Maak in je hoofd de zin: Kun je ...?
Kun je **lopen**? Ja, dus lopen is een werkwoord.
Kun je **molen**? Nee, dus molen is geen werkwoord.

Werkwoorden hebben verschillende vormen.

1. Is het een persoonsvorm?
Stel de ja/nee-vraag.
kom je morgen? Is het veranderd?
De persoonsvorm staat vooraan. Daarna volgt bijna altijd het **onderwerp**.
Stel de vraag: wie/wat + persoonsvorm.

2. Kies de juiste persoonsvorm.
ik-vorm (stam) **jij/hij**-vorm (stam + t) **wij/jullie**-vorm (infinitievorm)
Ik loop. Jij loopt. Wij lopen.
Vind je? Hij vindt. Jullie vinden. De jongens spelen.

- De **stam**: zet ik voor het werkwoord. Meestal is dat de infinitief zonder -en. Ik loop. ik vind. ik lees.
- De **infinitief**: zo staat het werkwoord in het woordenboek. De infinitief eindigt op -en. lopen vinden lezen

WS werkwoorden - 2

Werkwoorden (vt)
Soms staat het werkwoord in de tegenwoordige tijd. Dan gebeurt het nu (zie uitlegkaart WW1).

Soms staat het werkwoord in de **verleden tijd**. Dan is het al gebeurd.

Werkwoordvormen in de verleden tijd hebben soms een **klankverandering**.

Wij zingen. Wij zongen.

1. Is er klankverandering of geen klankverandering?

2. Kies de juiste persoonsvorm.
Geen klankverandering: vertrek altijd van de **stam**.
ik/jij/hij-vorm: stam + **de** of +**te** wij-vorm: stam + **den** of +**ten**.
Ik wandelde. Wij wandelden.
Tom stapte. De jongens stapten.

Klankverandering

infinitief	ik/jij/hij/zij	wij/jullie/zij
lopen	liep	liepen
vinden	vond	vonden
worden	werd	werden
zien	zag	zagen

stappenplan werkwoorden

Is het een **werkwoord**? **nee** → Volg het hoor-, regel- of onthoudspoor.

↓ ja

Is het een **persoonsvorm**? Stel de ja/nee-vraag.

↓ ja

Is het **tegenwoordige tijd (tt)** of **verleden tijd (vt)**?

↓

Kijk naar het **onderwerp**. Kies de juiste persoonsvorm.

tt	stam	stam + t	infinitievorm
Vind je?	Hij vindt.	Jullie vinden.	De jongens spelen.

vt	klank verandert	stam + te(n)	stam + de(n)
Vind je?	Hij vroeg. Zij vroegen.	Hij/zij wachtte(n).	Hij/zij antwoordde(n).

MATERIAAL

- uitlegkaarten WW1, WW2, H3, H4 en R5 en stappenplan werkwoorden
- leerwerkboek p. 72 - 73

PRAKTISCHE INFO

- De leerlingen voeren de opdrachten best in duo's uit. Ze controleren elkaars werk en kunnen dan de woorden ook met elkaar bespreken. Je eigen fouten ontdekken is namelijk moeilijker dan die van een ander zien.
- Als de leerlingen toch alle opdrachten individueel uitvoeren, is het belangrijk dat ze zachtjes alle woorden verklanken.
- Het gebruik van de uitlegkaarten is belangrijk bij het individueel werken.

DIDACTISCHE INFO

In deze les krijgen de leerlingen de kans om de spelproblemen uit dit blok goed te oefenen en op die manier te verankeren. Zo ervaren ze zelf wanneer ze een bepaald spelprobleem goed of minder goed beheersen.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

Leren leren: expliciteren van een gebruikte strategie.

TIP

Deze les heeft als doel verder te oefenen op behandelde spelproblemen. Het is niet de bedoeling nu al te beoordelen. Succeservaringen opdoen is op dit moment belangrijker. Zorg ervoor dat de leerlingen plezier beleven aan het spellen.

AANDACHT VOOR WOORDEN

Herhaal de woorden waarmee de leerlingen het tijdens de vorige lessen moeilijk hadden. Breng ze ter sprake in een zinvolle context.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Contacteer onze Zwijsen adviseurs

Heb je vragen over dit **Uitprobeerpakket** of over *Studio taal en spelling*? Onze adviseurs staan voor je klaar om al je vragen te beantwoorden. De Zwijsen adviseurs kunnen je ook op de hoogte brengen van interessante acties en promoties.

Anneleen Coppens

T 0497 77 51 30
anneleen.coppens@
uitgeverijzwijsen.be

Michel van der Meijden

T 0484 29 64 78
michel.vandermeijden@
uitgeverijzwijsen.be

Tim Francis

T 0496 87 53 86
tim.francis@
uitgeverijzwijsen.be

Evelyn Vernimmen

T 0473 36 02 21
evelyn.vernimmen@
uitgeverijzwijsen.be

Stephanie Lodrioor

T 0473 33 13 23
stephanie.lodrioor@
uitgeverijzwijsen.be

Hanne Vertessen

T 0494 70 68 77
hanne.vertessen@
uitgeverijzwijsen.be

Jes Beckers

T 0485 957068
jes.beckers@
uitgeverijzwijsen.be

www.uitgeverijzwijsen.be/mijnadviseur
Ontdek welke adviseur verantwoordelijk is voor
jouw school/gemeente.

© 2022 Uitgeverij Zwijsen N.V., Antwerpen
maakt deel uit van WPG

ISBN 9789463682893

D/2021/1919/067

NUR 191

In deze uitgave van 'Studio taal/spelling' werd gebruikgemaakt van materiaal van 'Estafette editie 3' (methode voor het lager onderwijs van Uitgeverij Zwijsen B.V., Tilburg) en 'Zie zo Taal/ Spelling' (methode voor het lager onderwijs van Uitgeverij Zwijsen N.V., Antwerpen).

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaandelijke toestemming van de uitgever.

Informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de reproductie vindt u op www.reprobel.be.

Aan het verwerven, waar nodig, van toestemming tot overname is door de uitgever de uiterste zorg besteed. Zou desondanks blijken dat een rechthebbende over het hoofd is gezien, dan verzoeken wij deze contact op te nemen met Uitgeverij Zwijsen België N.V.

Studio taal

Studio taal daagt leerlingen uit om op hun niveau actief met taal aan de slag te gaan, zowel samen als zelfstandig.

www.studiotaal.be

Studio spelling

Studio spelling biedt verschillende werkvormen aan om op een speelse manier met spelling aan de slag te gaan.

www.studiospelling.be

Studio taal & spelling bij jou op school?
Vraag nu jouw presentatie!

Onze Zwijsen adviseurs komen graag met de materialen naar jouw school om *Studio taal* & *Studio spelling* inhoudelijk toe te lichten.

Bel ons op 03 205 94 94 voor een afspraak.

Dit pakket werd speciaal ontwikkeld voor de Uitprobeerweek.

Uitgeverij Zwijsen België

Klantendienst – telefoon: 03 205 94 94

E-mail: info@uitgeverijzwijsen.be

www.uitgeverijzwijsen.be